

Vybrané problémy ekonomické bezpečnosti České republiky

Lud'ka Trechová

Bakalářská práce
2014

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav krizového řízení
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ludka Trechová**
Osobní číslo: **L11301**
Studijní program: **B3909 Procesní inženýrství**
Studijní obor: **Ovládání rizik**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vybrané problémy ekonomické bezpečnosti České republiky**

Zásady pro vypracování:

1. Teoretické pojednání k problematice ekonomické bezpečnosti státu
2. Návrh vhodné metodiky k naplnění cíle bakalářské práce
3. Analýza vybraných problémů ekonomické bezpečnosti České republiky, financování bezpečnosti České republiky
4. Shrnutí poznatků teoretické a praktické části, formulace závěru bakalářské práce, zhodnocení naplnění cíle a přínosu práce

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] KRČ, Miroslav a Stefan KURINIA. Ekonomická bezpečnost země střední velikosti. Brno: Vojenská akademie, 2000, 402 s. ISBN 80-859-6017-6.

[2] BALABÁN, Miloš et al. Kapitoly o bezpečnosti. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1863-0.

[3] ZEMAN, Petr. Česká bezpečnostní terminologie. Vyd. 2. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. ISBN 80-210-3037-2.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. et Ing. Jiří Konečný, Ph.D.

Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce:

21. února 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

9. května 2014

V Uherském Hradišti dne 21. února 2014

prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc.
děkan

doc. PhDr. Ferdinand Mazal, CSc.
ředitel ústavu

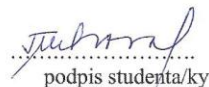
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v archivu Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval/a samostatně a použitou literaturu jsem citoval/a. V případě publikace výsledků budu uveden/a jako spoluautor/ka
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti dne 3.5.2014.....

.....
podpis studenta/ky

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce jsou vybrané problémy ekonomické bezpečnosti České republiky. První část se zabývá teorií bezpečnosti a základními pojmy s ní souvisejícími. Zaměřuji se zde také na ekonomickou bezpečnost, její metodologické základy, aktéry a referenční objekty. V praktické části je uveden současný stav a trendy ekonomické bezpečnosti České republiky. Jako faktory, které by mohly ohrozit ekonomickou bezpečnost České republiky, jsem vybrala konkurenceschopnost a bezpečnost dodávek energie. Pro analýzu vybraných problémů jsem zvolila SWOT analýzu. Pozornost je věnována také financování bezpečnosti České republiky.

Klíčová slova: analýza rizik, bezpečnost, energie, ekonomická bezpečnost, hrozba, konkurenceschopnost, referenční objekt

ABSTRACT

The topic of the thesis are selected problems of economic security of the Czech Republic. The first part deals with the theory and basic safety notions associated with it. I focus here on the economic security, its methodological foundations, actors and reference objects. The practical part includes a current status and trends in the economic security of the Czech Republic. I selected competitiveness and security of energy supply as factors that could endanger the economic security of the Czech Republic. I chose SWOT analysis for analysis of selected issues. Attention is also paid to the financing of the security of the Czech Republic.

Keywords: risk analysis, security, energy, economic security, threat, competitiveness, the reference object

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. et Ing. Jiřímu Konečnému, Ph.D. za všestrannou pomoc, kterou mi poskytl při vypracování této bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ZÁKLADNÍ POJMY Z TEORIE BEZPEČNOSTI	11
1.1 HROZBA	11
1.2 RIZIKO.....	12
1.3 BEZPEČNOST	13
1.4 NÁRODNÍ BEZPEČNOST	15
1.5 BEZPEČNOST V MEZINÁRODNÍCH VZTAZÍCH	16
1.6 ČINITELÉ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY	18
1.6.1 Bezpečnostní systém ČR	18
1.6.2 Organizace spojených národů - OSN	19
1.6.3 Severoatlantická aliance - NATO.....	20
1.6.4 Evropská unie - EU	20
1.6.5 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě - OBSE	21
2 EKONOMICKÁ BEZPEČNOST	22
2.1 METODOLOGICKÉ ZÁKLADY EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI	23
2.2 AKTÉŘI EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI A REFERENČNÍ OBJEKTY	25
2.3 HROZBY A ZRANITELNOST EKONOMICKÉHO SEKTORU	26
2.4 HLAVNÍ TRENDY DYNAMIKY EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI.....	28
2.4.1 Globalizační trendy	28
2.4.2 Regionální dynamika.....	28
2.4.3 Lokalizační dynamika	29
2.5 EKONOMIKA KRIZOVÝCH SITUACÍ.....	29
2.6 EKONOMICKÁ ZÁKLADNA BEZPEČNOSTI.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
3 ANALÝZA VYBRANÝCH PROBLÉMŮ EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY	34
3.1 ANALÝZA RIZIK	37
3.2 ZÁKLADNÍ METODY PRO STANOVENÍ RIZIK	37
3.3 KONKURENCESCHOPNOST ČR	39
3.4 BEZPEČNOST DODÁVEK ENERGIE.....	42
3.4.1 Uhlí.....	43
3.4.2 Ropa	44
3.4.3 Zemní plyn	44
4 FINANCOVÁNÍ BEZPEČNOSTI ČR	47

4.1	STÁTNÍ ROZPOČET	48
4.2	ROZPOČET MINISTERSTVA OBRANY	50
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	59
	SEZNAM OBRÁZKŮ	60
	SEZNAM TABULEK.....	61

ÚVOD

Bezpečnost je jednou z nevyšších hodnot v životě lidstva, v osobním životě každého člověka, různých sociálních skupin, států i mezinárodních společenství. I když jsou z historického, kulturního a politického hlediska velké rozdíly mezi jednotlivými světadíly i regiony, můžeme říci, že lidstvo jako celek zažilo mnoho historických etap, kdy starost o bezpečnost a přežití byla prioritou.

Bezpečnostní situace ve světě i na území státu se neustále mění. Stále dokonalejší technologie a rozšiřování znalostí i poznatků vedou k vytváření nové kultury bezpečnosti, kde kromě státu existuje i několik nestátních aktérů. Prosazování bezpečnosti vyžaduje jak cílené řízení, tak účast státních orgánů, právnických a fyzických osob i občanů. Zvláštní význam má ekonomická bezpečnost a ekonomické zabezpečení krizových situací.

Ekonomika bezpečnosti státu se zabývá vztahy, které vznikají mezi hospodářstvím země a bezpečností státu. Vztahuje se k období války i míru. Přímo se odvozuje od válečné ekonomiky i ekonomiky obrany. Problém bezpečnosti země je uznáván jako jeden z velkých ekonomických problémů.

Cílem této bakalářské práce je analýza vybraných problémů ekonomické bezpečnosti České republiky a financování bezpečnosti České republiky.

Tato bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V první části se zabývám základními pojmy teorie bezpečnosti, jako např. co je to hrozba, riziko a bezpečnost. Blíže se zabývám národní bezpečností i bezpečností v mezinárodních vztazích a hlavními činiteli, které ji ovlivňují. Druhá část teoretické práce je už věnována tématu ekonomické bezpečnosti, jeho aktérům a referenčním objektům, hrozbám, trendům a s ekonomickou bezpečností také souvisejícím tématům ekonomiky krizových situací a ekonomické základny bezpečnosti.

V praktické části je uveden současný stav a trendy ekonomické bezpečnosti České republiky, výběr a analýza problémů ekonomické bezpečnosti a financování bezpečnosti České republiky. Těchto problémů je mnoho a nebylo by možné se v této práci věnovat všem, proto jsem si vybrala dva faktory – konkurenceschopnost ČR a bezpečnost dodávek energie, které ovlivňují ekonomickou bezpečnost. Skutečné podklady, týkající se této problematiky, je obtížné získat, proto jsem si pro svou praktickou část vybrala SWOT analýzu, která pracuje se subjektivním hodnocením.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY Z TEORIE BEZPEČNOSTI

Názory na bezpečnost prošly dlouhým historickým vývojem, jehož výsledkem je řada zavedených pojmů, které se v návaznosti na toto téma běžně používají.

1.1 Hrozba

Hrozba je aktivita, síla, událost nebo osoba, která má nežádoucí vliv na bezpečnost nebo může způsobit škodu. Z fyzikálního hlediska jde o proces s destruktivními a extrémními událostmi. Ze společenského hlediska hrozby vystavují lidskou populaci tlakům a krizím a testují lidskou přizpůsobivost a odolnost. Z ekonomického hlediska mají za následek zrychlenou spotřebu statků a služeb. Z pohledu logistiky poskytují příležitosti zlepšit, obnovit či nově vybudovat často již zastaralou infrastrukturu. Ze sociologického hlediska se jeví jako vhodná příležitost zvýšit nebo obnovit pozornost veřejnosti, orgánů veřejné správy i politické reprezentace k této problematice. Z pohledu geopolitického máme hrozby přímé a bezprostřední, které ohrožují náš stát i nepřímé hrozby, které se dotýkají našich spojenců. [1] [6]

Každá hrozba může způsobit menší, větší nebo dokonce nenahraditelné škody, a tím vyvolává strach ohroženého. [6]

Souhrn hrozeb vyskytujících se v daném prostoru vytváří „krizové okolí“ organizace (podniku, firmy, obce, regionu, rodiny, jednotlivce). [1]

Hrozby dělíme na **asymetrické, věcné a vnitřní hrozby** a příležitosti. [2]

Asymetrické hrozby se dají definovat jako akce menších taktických nebo operačních sil proti zranitelným místům vybraného objektu, za účelem dosažení neúměrně velkého účinku. Mohou mít podobu hrozeb globalizačních, destabilizačních či proliferačních. Jsou neočekávané a těžce předvídatelné. [2]

Věcné hrozby představují obsáhlý soubor hrozeb přírodního, antropogenního, sociálního, společenského a ekonomického charakteru. [2]

Z časového hlediska hrozby dělíme na **naléhavé**, které vyžadují neodkladnou reakci a **latentní**, kterým se nemusíme věnovat okamžitě, ale pokud budou delší dobu podceňovány, mohou se stát naléhavými. [1]

Sektorově se hrozby dělí **na vojenské, politické, ekonomické, ekologické, sociální a kulturní**. [6]

Podle původce mohou být hrozby buď **záměrné**, jako například agrese, teroristické útoky nebo **nezáměrné**, kam řadíme třeba povodně, ekonomické krize, pandemie atd. [6]

Závažnost hrozby je úměrná povaze hodnoty a toho, jak si danou hodnotu ceníme. [23]

Bezpečnostní hrozby ČR

Základním dokumentem, který určuje bezpečnostní a vojenské hrozby a z nich plynoucí rizika, je **bezpečnostní strategie**. Jedná se o veřejně dostupný základní koncepční dokument vlády, který predikuje základní východiska bezpečnostní politiky, analyzuje bezpečnostní prostředí, identifikuje bezpečnostní hrozby a z nich plynoucí rizika, definuje bezpečnostní zájmy a stanovuje prostředky realizace bezpečnostních zájmů a prostředky naplňování bezpečnostní politiky. Mezi relevantní bezpečnostní hrozby Česká republika, jako člen mezinárodních organizací, zahrnuje i takové hrozby, které nemají přímý dopad na její bezpečnost, ale ohrožují její spojence. [2] [25]

V aktuální Bezpečnostní strategii ČR z roku 2011 jsou uvedeny tyto hrozby:

- terorismus,
- šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů,
- kybernetické útoky,
- nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí,
- negativní aspekty mezinárodní migrace,
- organizovaný zločin a korupce,
- ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury,
- přerušení dodávek strategických surovin nebo energie,
- pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události. [25]

1.2 Riziko

Riziko můžeme vysvětlit jako možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, která se liší od toho, co si přejeme. [23]

Rizika jsou sociální jevy odvozené od hrozeb a mají vždy subjektivní charakter. Můžeme říct, že bez hrozby není riziko. [2] [6]

Riziko je možné nebezpečí, že neproběhnou předpokládané jevy a rovněž je to pojem pro označení samotných jevů, které jsou spojeny s takovým nebezpečím. *Podle dnešních výkladů se rizikem obecně rozumí nebezpečí vzniku škody, poškození, ztráty či zničení, případně nezdaru při podnikání.* Podle připravenosti subjektu na riziko je možné rozlišovat rizika předpokládaná a nepředpokládaná. Je to odvozená závisle proměnná hodnota a dá se určit nebo odhadnout pomocí analýzy rizik. [13] [23]

Bezpečnostní rizika odvozujeme od bezpečnostních hrozeb, proto je dělíme také na rizika vojenského, politického, ekonomického, sociálního a kulturního charakteru. Mezi vojenská rizika můžeme řadit ty, které se týkají ozbrojených sil, například podceňování agrese. Do skupiny politických rizik by patřila např. lhostejnost a nečinnost ve vztahu k diktátorským režimům se sklony k agresivitě. Lhostejnost je rizikem i v přístupu k narůstání ekonomických rozdílů mezi jednotlivými regiony ve světě. Největším rizikem ekologického charakteru je bezohlednost k životnímu prostředí a k neobnovitelným zdrojům. V kulturní oblasti můžeme za rizika považovat jak podněcování nacionalismu a fundamentalismu, tak i nečinnosti k jejich projevům a důsledkům. [6]

Bezpečnostní rizika se odvíjejí od rozhodnutí a činů těch, kdo vyhodnocují situaci a podle toho pak jednájí. Jsou to např. rozhodovací orgán bezpečnostního společenství, vysoce postavení politici nebo vláda dané země. Tito činitelé vždy podstupují a berou na sebe jakési riziko, protože nesou zodpovědnost za své kroky. [6]

1.3 Bezpečnost

V politologii, ve vědách o mezinárodních vztazích, ve vojenských vědách a v ekonomii je třeba brát bezpečnost jako teoretickou kategorii. [9]

Slovo bezpečnost vychází z latinského „sine cura – securitas“, což se dá přeložit jako stav „bez péče“. [9]

Bezpečnost se stala natolik užívaným pojmem, že při její interpretaci nedochází k velkým odchylkám. Pojem bezpečnost je námětem tisíců odborných článků a stovek knih na celém světě. V roce 2000 byly zpracovány všechny definice bezpečnosti známé v té době a bylo

jich více než 520 od 400 autorů. Tito autoři přináší řadu rozdílných pohledů, ale v některých základních charakteristikách se shodují. [6] [9] [23]

Ve všech definicích se ztotožňuje bezpečnost s absencí ohrožení a s pocitem jistoty. Bezpečnost je také chápána jako vyšší potřeba člověka, jako prioritní existenciální cíl. Bezpečnost v moderním pojetí neoznačuje pouze stav, ale také souvislý sociální proces s proměnlivou dynamikou a intenzitou. [9]

Bezpečnost je pojem obtížně postižitelný, těžko změřitelný a jeho obsah nelze exaktně vymezit. Je vždy relativní, přímo úměrná hrozbám a rizikům. V nejobecnější rovině je bezpečnost definována dvěma základními způsoby – negativně a pozitivně. Negativní vymezení bezpečnosti znamená nepřítomnost či neexistenci hrozby. Pozitivní vymezení bezpečnosti se vždy vztahuje ke konkrétnímu předmětu, k věci, člověku, obci, státu nebo bezpečnostnímu společenství. Nejbezpečnější je ten subjekt, který má zajištěno své přežití a možnosti dalšího rozvoje, tzn. je mimo dosah přímých a naléhavých hrozeb nebo který je před možnými hrozbami spolehlivě chráněn pomocí takových opatření, díky kterým je hrozba buď zcela eliminována nebo alespoň minimalizována. [6]

Bezpečnost v nejobecnějším smyslu slova znamená neexistenci hrozeb či ochranu před hrozbami nebo ztrátami, které mohou znemožnit existenci daného subjektu. [4]

Rozsah obsahu pojmu bezpečnosti se diferencuje v závislosti na subjektu, objektu, prostoru, způsobu organizace, čase. [9]

V rámci bezpečnosti rozlišujeme dvě dimenze – vojenskou a nevojenskou. Vojenská bezpečnost je takzvaně státocentrická, protože je spojovaná s definovanými zájmy státu. Spočívá v opatřeních, kterými se státy a koalice pojišťují proti konkrétním aktuálním i budoucím bezpečnostním hrozbám. Do nevojenské dimenze bezpečnosti patří bezpečnost politická, ekonomická, sociální a ekologická. Dimenze bezpečnosti se mnohdy vzájemně doplňují a propojují. Mezi hlavní zdroje a příčiny ohrožení bezpečnosti v nevojenských dimenzích jsou řazeny chudoba, nerovnosti uvnitř národů i mezi národy a korupce. [6]

Zajištění bezpečnosti v nevojenských dimenzích vyžaduje předvídatost, kreativitu a ochotu nést politická rizika. [6]

1.4 Národní bezpečnost

Pojem stát a národ nejsou totožné. Přesto národní bezpečnost neznamena pouze bezpečnost určitého národa, ale je chápána jako pocit jistoty státu v mezinárodním prostředí, absence jeho ohrožení a ochranu před ohrožením. Bezpečnost se tedy posuzuje jako existenční potřeba a nejvyšší statek každého státu. [9]

Bezpečnostní politika státu je společná činnost, jejíž základ tvoří souhrn základních státních zájmů a cílů, jakož i hlavních nástrojů k jejich dosažení, směřující k zabezpečení státní svrchovanosti a územní celistvosti státu a jeho demokratických základů, činnosti demokratických institucí, ekonomického a sociálního rozvoje státu, ochrany zdraví a života občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí a plnění mezinárodních bezpečnostních závazků. [16]

Bezpečnost je nejen daným jevem, který se dá určit měřitelnými faktory a okolnostmi, podléhajícími racionálnímu posouzení, ale také jsou to nezměřitelné faktory, jako např. subjektivní pocit vlád a národů. V pojmu národní bezpečnost je zahrnuta řada aspektů. Posuzuje se jako stav státu nebo soubor podmínek, v nichž se určitý stát nalézá. Také je uznávána na jedné straně jako hodnota rozhodující o existenci státu a na straně druhé jako soubor prostředků, které tyto hodnoty zajišťují. [9]

Bezpečnost státu obsahuje specifické prvky vyplývající z dějin, kultury, geografie, situace daného národa a systému hodnot jím přijímaných, tak i z diferencované hierarchie těchto hodnot. Obsah pojmu národní bezpečnost je rozšiřován. Vedle vojenského aspektu se berou v úvahu i jeho aspekty ekonomické, psychologické, ekologické, vnitřní bezpečnosti a další. [9]

Úsilí každého státu o zajištění vlastní bezpečnosti se zaměřuje na tři hlavní cíle – eliminaci možných hrozeb, zajištění vnitřního pořádku a soudržnosti, zajištění spravedlnosti a bezpečnosti občanů. Analýza bezpečnostních jevů a procesů se uskutečňuje na státní a mezinárodní úrovni. [6] [23]

Vnější bezpečnost státu je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány stávající i potenciální hrozby (např. vojenské nebo ekonomické povahy), které ohrožují stát a jeho zájmy zvnějšku a kdy je tento stát k jejich eliminaci efektivně vybaven a ochoten. Označuje se tak i souhrn mezinárodněpolitických, ekonomických a vojenských vztahů státu s okolními státy a koalicemi, prostřednictvím kterých stát prosazuje své zájmy. [16]

Vnitřní bezpečnost státu představuje stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány existující i potenciální hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zevnitř a kdy je stát k eliminaci těchto hrozeb ochoten a efektivně vybaven. Je to také souhrn vnitřních bezpečnostních podmínek, legislativních norem a opatření, kterými je zajišťována demokracie, ekonomická prosperita a bezpečnost občanů. Stát takto stanovuje a prosazuje normy morálky a společenského vědomí. [16]

Bezpečnostní systém státu je institucionální nástroj, který vytváří a realizuje bezpečnostní politiku. Tvoří ho příslušné prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci, územní samosprávy, právnícké a fyzické osoby, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti státu. [16]

Politika bezpečnosti je určována objektivně existujícími a relativně trvalými předpoklady, na druhé straně ale i podmínkami a okolnostmi, které se často mění. Hlavním problémem politiky bezpečnosti státu je volba nejúčinnějších a nejprospěšnějších forem a způsobů jejího zajištění. Jedním ze základních předpokladů ekonomické bezpečnosti státu střední velikosti je účast ve vojenské alianci. [9]

K nejvyššímu stupni ohrožení bezpečnosti státu dochází při jeho přímém ohrožení. Přímé ohrožení je otevřený útok nepřítele a proces aktivace hrozeb. V tomto procesu hrozby aktivně působí na stát, způsobují jeho destrukci, rozklad, oslabování jeho moci a síly, narušují jeho strukturu, stabilitu, celistvost, integritu i funkce. Proto je nutné a akutní zajistit bezpečnost státu, spojenou především v přijímání konkrétních a důrazných komplexních opatření na odvrácení hrozeb, jako například aktivací vojenských mechanismů bezpečnosti. [16]

1.5 Bezpečnost v mezinárodních vztazích

Otázkami bezpečnosti se trvale zabývají všechny teorie mezinárodních vztahů. Nejvýznamnější teorie se v přístupu k otázkám bezpečnosti a hrozeb v řadě otázek odlišují. Každá z těchto teorií je výsledkem zkoumání mezinárodních bezpečnostních vztahů z určitého úhlu pohledu a každá z nich má své přednosti i slabá místa. Žádná z nich nemá univerzální platnost a jsou vždy relativní. [6]

Liberálně-idealistický přístup nahlíží na mezinárodní bezpečnostní vztahy hlavně jako na výsledek bezpečnostní spolupráce mezi státy, kdy se upřednostňují vstřícnost a spolupráce před konflikty a válkami. Základní metody tohoto přístupu jsou kontrola zbrojení a kolek-

tivní obrana, která spočívá na třech základních předpokladech – restrikce vojenských akcí, možnost zastavit agresi, potrestání agresorů mezinárodním společenstvím.

Realistická škola se od liberalismu odlišuje tím, že vkládá méně nadějí do mezinárodních společenství a více se zaměřuje na sílu jednotlivých států a jejich vliv na mezinárodní politiku. Realisté přikládají velký význam síle a odhodlání států ji použít při dosahování jejich cílů. Podle nich mír může existovat jen na základě rovnováhy sil a nevyhnutelným rysem mezinárodních bezpečnostních vztahů jsou střety zájmů, konflikty a války.

Konstruktivisté se domnívají, že mezinárodní bezpečnostní vztahy jsou závislé na interpretaci aktérů a jsou sociálně konstruovány. Bezpečnostní kulturu berou jako stabilizující strukturu, která je výsledkem vzájemného ovlivňování bezpečnostních oblastí.

Kritická teorie bývá charakterizována jako návod ke strategické akci směřující k alternativnímu uspořádání. Stávající uspořádání považují za plné nerovností a nespravedlností globálního rozměru. Základní otázky kritické teorie jsou „co je bezpečnost?“, „kdo a před kým má ve stávajícím mezinárodním uspořádání zajištěnou bezpečnost?“ a „čí bezpečnost by nás měla zajímat?“. [6]

Mezinárodní vztahy se dělí na **bezpečnostní spolupráci a společenství**. [6]

Jako bezpečnostní spolupráce se označují vztahy mezi státy, které mají rozdílné bezpečnostní zájmy, nebo mezi kterými byly nebo by mohly být konflikty. Je mezi nimi na nižším stupni otevřenost záměrů i vzájemná důvěra. Proto v rámci této spolupráce panuje vždy nejistota, pokud jde o zájmy druhé strany a větší či menší podezřívavost při vyhodnocování toho, zda opatření druhého účastníka jsou jenom obranná nebo mají i skrytý útočný charakter. Tímto se zásadně odlišují od aliancí, které sdružují státy se stejnými bezpečnostními zájmy a se stejnými základními rysy bezpečnostní politiky. Členové aliancí znají své základní bezpečnostní cíle a záměry, jednají mezi sebou otevřeně a vzájemně si důvěřují. [6]
[23]

Bezpečnostní společenství je mezinárodní spolupráce, která vzniká mezi státy, jejichž národy a zejména pak politické elity mají společná očekávání vzájemného míru v přítomnosti i v budoucnosti. Bývají také charakterizována jako neválečná společenství, protože se nepřipravují na to, že by případné rozdíly a neshody řešila použitím vojenských nástrojů. [6]

1.6 Činitelé bezpečnostní politiky

V důsledku úlohy států v mezinárodních vztazích jsou těmito činiteli nejčastěji představitelé států, ale také lobbisté a nátlakové skupiny. Vládnoucí elity se odvolávají na referenční objekt, kterým je jednotka, jménem které rozhodují, jednají a kterou je potřeba chránit. [6] [23]

Jejich rozhodování by měla vycházet z analyticko-syntetického hodnocení všech hrozeb, jejich vzájemné propojenosti a možnosti jejich zvládnutí. [6]

Bezpečnostní systém působí v rámci ČR a je současně spjatý s mezinárodními institucemi.

1.6.1 Bezpečnostní systém ČR

Bezpečnostní systém ČR existuje ve dvou úrovních – ústřední (státní) a územní (samosprávné). Sem je možné zahrnout také soudní orgány a nevládní organizace. [19]

Mezi orgány působící na ústřední úrovni patří zejména:

- **Prezident republiky** – ústavní orgán výkonné moci, vrchní velitel ozbrojených sil.
- **Parlament ČR** – rozhodující úloha v zajišťování bezpečnosti (především v Poslanecké sněmovně), schvaluje zákony týkající se bezpečnosti, spolurozhoduje o orientaci bezpečnostní politiky státu, rozhoduje o vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu, rozhoduje o účasti ČR v obranných systémech mezinárodních organizací atd.
- **Vláda** – všeobecná věcná působnost a zodpovědnost za zajišťování bezpečnosti ČR, zabezpečování komplexní funkčnosti celého bezpečnostního systému v oblasti politiky zahraniční, hospodářské, obranné i politiky vnitřní bezpečnosti.
- **Bezpečnostní rada státu** – stálý pracovní orgán vlády, koordinace problematiky bezpečnosti ČR a příprava návrhů opatření k jejímu zajišťování.
- **Ministerstvo obrany** – ústřední orgán státní správy zejména pro zabezpečení obrany ČR, řízení AČR a správy vojenských újezdů a další funkce a úkoly, jako např. navrhuje opatření potřebná k zajištění obrany státu, zabezpečuje nedotknutelnost vzdušného prostoru, podílí se na zpracování návrhu vojenské obranné politiky státu.
- **Ministerstvo vnitra** – obstarání vnitřní bezpečnosti státu a veřejného pořádku, z rozpočtu MV je financována činnost Policie a Hasičského záchranného sboru ČR.

- **Ministerstvo zahraničních věcí** – ústřední orgán pro zahraniční politiku státu, mj. koordinuje rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc, vede diplomatické mise, koordinuje vnější ekonomické vztahy a zastupuje ČR navenek.
- **Bezpečnostní informační služba (BIS)** – zpravodajská instituce uvnitř ČR, získává, shromažďuje a vyhodnocuje informace, které jsou důležité pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu území ČR.
- **Národní bezpečnostní úřad** – orgánem moci výkonné a ústřední, správní úřad pro oblast ochrany utajovaných informací a oblast bezpečnostní způsobilosti.
- **Správa státních hmotných rezerv** – zaměřena na oblast hospodářských opatření pro krizové stavy a státní hmotné rezervy.
- **Státní úřad pro jadernou bezpečnost** – státní správa a dozor v oblasti využívání jaderné energie a ionizujícího záření, v oblasti radiační, jaderné, chemické a biologické ochrany. [25] [26] [27]

Česká republika je členem různých mezinárodních organizací. V rámci bezpečnosti je důležitá účast hlavně v následujících mezinárodních organizacích.

1.6.2 Organizace spojených národů - OSN

Tato organizace je na celém světě jedinou a nezastupitelnou univerzální mezinárodní organizací mezivládního charakteru. Jejím hlavním posláním je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, rozvoj hospodářské, sociální a kulturní spolupráce mezi národy. V současnosti má celkem 193 členských států. [6] [34]

Činnost Organizace spojených národů vychází z několika zásad. Všechny členské státy jsou považovány za suverénní a rovnoprávné a žádné ustanovení Charty neopravňuje Spojené národy k tomu, aby se vměšovaly do otázek, které jsou výlučně vnitřní záležitostí jakéhokoliv státu. Členské státy se zavazují plnit své povinnosti, jako např. poskytnout OSN veškerou pomoc při jakékoliv akci, ke které Organizace na základě Charty přistoupí. Mezinárodní spory se řeší mírovými prostředky, bez ohrožování mezinárodního míru, bezpečnosti a spravedlnosti. Členské státy nevyhrožují silou ani použitím síly proti jiným členským státům. [34]

Hlavními orgány OSN jsou Valné shromáždění, Rada bezpečnosti, Sekretariát OSN a Generální tajemník. [6]

OSN je velmi důležitým aktérem mezinárodních bezpečnostních vztahů na globální úrovni. Má důležité slovo při posuzování bezpečnostních hrozeb. Nezbytná je i proto, aby jakékoliv nasazení síly mělo mezinárodní oprávnění a mohlo být hodnoceno jako legální a legitimní. Významné jsou i její mírové operace. [6]

Mezi další směry působení OSN patří opatření proti extrémismu, nesnášenlivosti, proti náboru do teroristických organizací, kontrola nebezpečných materiálů a také klade důraz na celosvětovou spolupráci. [34]

1.6.3 Severoatlantická aliance - NATO

Je euroatlantický mezinárodní vojenský pakt. NATO je sdružení států, jejichž společným zájmem je zachování a obrana jejich svobody cestou politické solidarity a přiměřené vojenské síly. Působí jako fórum pro konzultace a rozhodování o politických a vojenských otázkách bezpečnosti. [6]

Hlavními nástroji bezpečnostní strategie je udržování vojenského potenciálu postačujícího na prevenci války a účinnou obranu, kooperativní přístup k evropské bezpečnosti, rozvíjení celkového potenciálu nezbytného pro úspěšné řešení krizí, aktivní rozvoj a prohlubování dialogu s ostatními státy. [6]

Mezi hlavní mechanismy spolupráce patří pravidelné politické konzultace, obranné plánování, společná jaderná politika, spolupráce v ekonomické oblasti atd. [6]

Nejvyšší rozhodovací orgány se dělí na politické orgány - Rada NATO, Výbor pro obranné plánování, Generální tajemník a vojenské orgány - Vojenský výbor a Mezinárodní vojenský štáb. [6]

1.6.4 Evropská unie - EU

Evropská unie je politická a ekonomická unie, kterou tvoří 28 evropských států. EU se od pouhé mezinárodní hospodářské organizace vypracovala na významného aktéra na poli mezinárodní politiky a bezpečnosti prosazující společná stanoviska a zájmy členských států. [6] [38]

Evropská unie je specifickou organizací, která stojí v jistém smyslu nad členskými státy, které na ni přenesly některé své svrchované pravomoci. Cílem EU je vytvoření společného trhu, hospodářské a měnové unie, podpora rozvoje a růstu hospodářství, zaměstnanosti,

konkurenceschopnosti, zlepšování životní úrovně a kvality životního prostředí. K zabezpečení těchto cílů slouží čtyři základní svobody vnitřního trhu: volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu a dále společné politiky Evropské unie. [38]

Přijetím Lisabonské smlouvy z roku 2009 byla posílena společná zahraniční a bezpečnostní politika EU. Tato smlouva má za úkol zachovat mír a posílit mezinárodní bezpečnost, podporovat mezinárodní spolupráci, rozvíjet a upevňovat demokracii a právní stát, jakož i prosazovat dodržování lidských práv a základních svobod. EU se snaží řešit konflikty a dosáhnout mezinárodního konsenzu především pomocí diplomacie, kterou případně doplňují nástroje obchodní politiky, rozvojové pomoci a bezpečnostní a obranné politiky. [38]

Evropská unie nemá vlastní stálou armádu. V rámci společné bezpečnostní a obranné politiky se spoléhá na jednotky, které ke konkrétnímu úkolu sestavují členské státy EU. [6]

1.6.5 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě - OBSE

Se svými 57 účastnickými státy z celé Evropy, Kavkazu, Střední Asie a Severní Ameriky představuje dnešní OBSE největší regionální bezpečnostní organizaci na světě. OBSE disponuje bezpečnostními kompetencemi a nástroji pro politická řešení krizí a jejich předcházení. [6] [35]

Aktivně přispívá ke snahám o včasné varování a k prevenci konfliktů, zvládnání krizí a následné obnově. Otázky bezpečnosti jsou většinou zajišťovány prostřednictvím polních misí a regionálních center a zahrnují kontrolu zbrojení, preventivní diplomacii, zvyšování bezpečnosti, zlepšování vztahů mezi nepřátelými skupinami, monitoring lidských práv, podporu demokracie a svobodných, soutěživých voleb, a další. Všechny účastnické státy mají stejnou váhu a rozhodnutí jsou přijímána na základě konsenzu. [35]

OBSE se nevěnuje výlučně vojensko-bezpečnostním otázkám, odzbrojení a hraničním problémům, ale také se intenzivně zabývá lidskými právy, jejichž dodržování je neodmyslitelným předpokladem pro mír a stabilitu. [35]

Aktivity OBSE pokrývají tři hlavní roviny činnosti od otázek spadajících do bezpečnostní a vojenské oblasti, přes podporu ekonomického rozvoje, zajištění udržitelného využívání přírodních zdrojů až po podporu plného respektování lidských práv a svobod. [35]

2 EKONOMICKÁ BEZPEČNOST

Přesně definovat ekonomickou bezpečnost a vymezit ji vůči ostatním bezpečnostem je problematické. Ekonomika totiž ovlivňuje schopnost státu realizovat bezpečnostní opatření, a proto se ekonomická bezpečnost prolíná se všemi dalšími bezpečnostmi. Pojem ekonomická bezpečnost se používá především v politické, akademické sféře a zejména v bezpečnostních studiích. Je totiž jedním z prvků národní bezpečnosti státu. [15] [23]

Ekonomická bezpečnost zahrnuje přístup ke zdrojům, finančním prostředkům a trhům, bez kterých nelze udržet přijatelnou životní úroveň a dostatečnou státní moc. Objektem ekonomické bezpečnosti jsou ekonomické zájmy států a mezinárodních ekonomických a obchodních uskupení. [6] [16]

V tradičním pojetí znamenala ekonomická bezpečnost stav, kdy byl zajištěn dostatek finančních a výrobních struktur k vydržování dostatečně silné a odpovídajícím způsobem vybavené armády, schopné porazit, popř. odstrašit vnějšího nepřítele. Po skončení studené války se změnil koncept ekonomické bezpečnosti. Nyní se klade důraz hlavně na zajištění vhodných podmínek pro hospodářské subjekty. Blahobyt národa závisí na jeho schopnosti úspěšně se zapojit do mezinárodní ekonomické soutěže, k tomu je potřeba být v popředí vývoje nových technologií, udržovat kapacity výroby a zajišťovat trh produktů vědeckého vývoje. Ekonomická bezpečnost souvisí se sociální bezpečností ve smyslu jistoty pracovních míst, v zaopatření zdravotní péče, bezpečnosti majetku, hodnoty peněz, statutu atd. [23]

Ekonomická bezpečnost je stav, ve kterém ekonomika objektu, jehož bezpečnost má být zajištěna (státu, seskupení států, mezinárodní organizace apod.), není ohrožena hrozbami, které výrazně snižují nebo by mohly snížit její výkonnost potřebnou k zajištění obranných i dalších bezpečnostních kapacit, sociálního smíru a konkurenceschopnosti objektu i jeho jednotlivých složek, tj. především jednotlivých podnikatelských subjektů na vnitřních i vnějších trzích. [23]

Ekonomická bezpečnost se v důsledku rostoucí provázanosti světové ekonomiky v době globalizace neomezuje pouze na vnitřní či vnější bezpečnost, ale prosazuje se v obou těchto dimenzích. V souvislosti s nárůstem vlivu ekonomiky v mezinárodních bezpečnostních vztazích se ekonomická bezpečnost vymezuje také proti dvěma hlavním záměrným hrozbám, kterými jsou obchodní válka a ekonomická válka. [6] [23]

Ekonomická bezpečnost znamená možnost kontroly nad vývojem ekonomiky v čase, jistotu, že ekonomika nebude jakkoliv destabilizována. Zároveň se v rámci ekonomické bezpečnosti automaticky předpokládá, že se bude ekonomika vyvíjet v rámci očekávaných scénářů rovnovážně a stabilně, přičemž si zachová schopnost plnit ve společnosti požadované funkce. [9]

V pojmu ekonomická bezpečnost je zahrnuto několik specifických témat:

- schopnost státu uchovat si nezávislou vojenskou výrobní kapacitu,
- možnost, že jisté druhy hospodářské závislosti budou využity k politickým cílům,
- obavy, že globální trh vyprodukuje větší počet „poražených“ než „vítězů“,
- obavy z obchodu s ilegálním zbožím, se zbraněmi hromadného ničení, ze znečištění životního prostředí atd.,
- obavy, že mezinárodní ekonomiku postihne krize. [15]

2.1 Metodologické základy ekonomické bezpečnosti

Idea ekonomické bezpečnosti je jako celek mimořádně kontroverzním a vysoce zpolitizovaným tématem. V kapitalistickém hospodářství trpí koncept ekonomické bezpečnosti vnitřními kontradikcemi a naráží na řadu komplikací. Problém tkví mimo jiné v tom, že u aktérů, pohybujících se na trhu, se předpokládá pocit nejistoty a pokud by tomu tak nebylo, trh by ztratil svoji výkonnost. [4]

Jádrem ekonomické bezpečnosti jsou dosud nevyřešené a vysoce zpolitizované diskuze o mezinárodní politické ekonomii, které se týkají charakteru vztahu mezi politickou strukturou anarchického mezinárodního systému a ekonomickou strukturou trhu. [15]

K chápání ekonomické bezpečnosti uvádí Buzan několik přístupů.

Pro **konzervativce** stát představuje jednotku, která má zajistit bezpečný rámec pro produkci bohatství, zajištění bezpečnosti je tedy povinností každého státu.

Socialisty je možno řadit do prostoru mezi merkantilisty a liberály. Při prosazování bezpečnostní politiky preferují podporu ekonomicky slabších aktérů před aktéry ekonomicky silnějšími.

U **liberálů** je hospodářství bráno jako základ ekonomické činnosti firem v rámci státu, který by se měl postarat pouze o základní nastavení mantinelů tržního boje. Řadí sem zajištění vojensko-politické bezpečnosti, ochranu společenských struktur, kde trh samotný není schopen tuto funkci plnit. Liberálové věří, že při vzájemné interakci a případné spolupráci mohou získat všichni zúčastnění. Přístup liberálů předpokládá vyjednávání a klade důraz na společnou dohodu kooperujících subjektů. Jednotlivci s odlišnými zájmy mohou tohoto přístupu využít i zneužít a dostat se tak do situace vedoucí k silovému řešení. To ale liberálové nepředpokládají. [4]

V liberálním pojetí má ekonomická bezpečnost jednu příznačnou charakteristiku: *Jde v ní o vytvoření stabilních podmínek, v jejichž rámci bude probíhat nemilosrdný konkurenční boj.* [15]

Ve vztahu k dominantní mocnosti či k obecně existujícím mocenským pozicím čelí státy dilematu ekonomické bezpečnosti: mocenské postavení jednotlivých zemí v daném systému je velmi významně determinováno relativním hospodářským růstem. [15]

Metodologický status komplikuje také to, že ekonomika bezpečnosti státu je ekonomicko-politicko-vojenská disciplína, takže vyžaduje úzkou spolupráci ekonomů, politologů a vojáků. Zabývá se vztahy, které vznikají mezi hospodářstvím země a bezpečností státu. Vztahuje se k období války i míru. Přímou odvozuje od válečné ekonomiky i ekonomiky obrany. Problém bezpečnosti země je uznáván jako jeden z velkých ekonomických problémů. [9] [10]

Jedním z hlavních faktorů zajištění bezpečnosti státu je financování potřeb obrany. Úroveň financování je závislá na stavu ekonomiky a ekonomickém vývoji. [10]

Ekonomika je s bezpečností a obranou státu propojena v několika závislostech:

- V rovině ekonomického managementu, který zabezpečuje efektivitu a účinnost bezpečnosti, využívá všechny nástroje bezpečnostní politiky přípustné pro moderní stát.
- V rovině národního hospodářství, jako základny zajišťování zdrojů pro bezpečnost státu i nástrojů, kterými je možné protivníka oslabit nebo zničit.
- V rovině makroekonomických efektů bezpečnosti na národní hospodářství a interakce mezi ekonomikami v rámci mezinárodního ekonomického systému.

- V rovině, kdy je ekonomika příčinou nebo cílem bezpečnostních problémů států. [15]

Ekonomika obrany je zkoumáním alokace prostředků, rozdělení příjmu, hospodářského růstu a stabilizace aplikovaným na tematicky branně orientovanou oblast. Zahrnuje rovněž zkoumání vlivu výdajů na obranu z vnitřní i ze zahraniční perspektivy na makroekonomické proměnné, jakými jsou zaměstnanost, výroba a růst. Ekonomika obrany má též mikroekonomický rozměr, který se vyjadřuje v analýzách obranně průmyslové báze, programu spolupráce, hodnocení vojenských kontraktů a utváření systému regulace vůči dodavatelům. [9]

2.2 Aktéři ekonomické bezpečnosti a referenční objekty

Referenční objekt je jednotka, na jejíž bezpečnostní zájmy se odvolávají činitelé bezpečnostní politiky. *Tito činitelé nejčastěji mluví jménem národa nebo mezinárodního společenství, zaštitují se jeho nejvyššími bezpečnostními zájmy a jeho jménem přijímají důležitá rozhodnutí, kterými mohou vážně nebo dokonce osudově ovlivnit další život všech těch, kdo tvoří referenční objekt.* [6] [23]

V ekonomickém prostoru se nachází mnoho referenčních objektů, jako jednotlivci, společenské třídy, státy a abstraktní systém světového trhu. Tyto objekty se často překrývají. [15]

Ústředním referenčním objektem ekonomické bezpečnosti je **stát**, který zasahuje do všech sektorů a v ekonomickém sektoru hraje zásadní úlohu. [23]

Firma má poměrně malý nárok na postavení referenčního objektu bezpečnosti. Je to kvůli tomu, že firmy jsou účelová uskupení, která sice mohou narůst do velkých rozměrů a působit dlouhou dobu, ale pořád podléhají pravidlům trhu. Firmy neustále bojují o přežití, protože pokud přestanou být ziskové nebo přestane být zájem o jejich statky a služby, firmy zanikají a nahrazují je nové organizace. [15]

Firmy se mohou stát referenčními objekty pouze pomocí sekuritizace lokálního nebo národního charakteru, kdy by krach firmy měl bezprostřední dopad na jednotlivé osoby a obce, nebo kdy má firma postavení v průmyslové základně státu. [15]

Sekuritizace je proces, kdy se určité téma stává otázkou bezpečnosti. Neděje se tak na základě skutečně existující hrozby, ale proto, že je téma jako hrozba prezentováno, a tato

prezentace je přijata. Provádí se pomocí řečových aktů. Ti, kdo téma prezentují a určují ho jako prioritu před ostatními tématy, jsou např. politici, média, nevládní organizace. [21]

Ačkoliv v principu je kritérium sekuritizace jasné, v praxi nastávají komplikace. Vynořují se nejméně dvě otázky:

1) Ve kterém okamžiku se hrozba stane natolik závažnou, aby ji bylo možné považovat za legitimní bezpečnostní problém?

2) Jakým způsobem lze řešit celosystémové krize a jejich dopady na jednotky systému?

Rétorika ekonomické bezpečnosti může být v některých obtížně rozpoznatelných případech zneužita při dosahování čistě politických cílů, jakými jsou zaměstnanost, regionální rozvoj nebo soukromé politické kampaně. [15]

Na úrovni subsystému a systému jsou referenčními objekty **mezivládní organizace**. Jedná se o všechny druhy institucí od mezinárodních režimů, přes dohody a pakty (GATT, NAFTA) po stálé organizace (např. EU, Světová banka). Mezi referenční objekty patří také liberální mezinárodní ekonomický řád (LIEO), který určuje pravidla a normy upravující volný obchod a fungování finančních toků. *Všechny tyto referenční objekty vyššího řádu obvykle podléhají sekuritizaci ze strany zástupců či představitelů států, průmyslu nebo kapitálu, kteří mají zájem na jejich zachování. [15]*

Nejsilnější snahy o sekuritizaci ekonomiky dávají jasně najevo, že ačkoliv se takový krok vlastně týká hospodářských ztrát, a tudíž nevybočuje ze standardního koloběhu hospodářského života, nejde ve skutečnosti jen o míru ztráty, nýbrž o případný kolaps celé ekonomiky. [15]

Mezi nejvýznamnější referenční objekty řadíme stát a LIEO. [15]

2.3 Hrozby a zranitelnost ekonomického sektoru

Charakter existenční hrozby ekonomického typu závisí na referenčním objektu. Z hlediska jednotlivců lze ekonomickou bezpečnost nejlépe chápat jako otázku naplnění základních lidských potřeb. [15]

Státy jsou obzvláště odolné vůči některým existenčním hrozbám, které postihují ostatní aktéry v ekonomickém sektoru. Je to proto, že zatímco firmy, pokud jsou neúspěšné, zaniknou a zkrachují, státy zaniknout nemohou. *Státní bankrot sice může ohrozit politickou*

nebo vojenskou bezpečnost státu, ovšem jen zřídka se odrazí v ekonomické bezpečnosti státu. [15]

Státy mohou vytvořit dokonale soběstačné ekonomické systémy, i když k tomu dochází jen zřídka. Pokud stát nedokáže sám zajistit zdroje nezbytné k užití obyvatelstva a průmyslu, potřebuje přístup k vnějším zdrojům. [15]

Podobně jako lidé, firmy a státy mohou i systémy přijít o některý ze svých orgánů, aniž by to pro ně znamenalo smrtelné ohrožení. [15]

Smyslem ekonomické bezpečnosti na mezinárodní úrovni je předcházet nestabilitě světových trhů, narušení bezpečnosti dodávek surovin, zdrojů energie i výrobků, zneužívání vzájemné závislosti k politickým účelům a nerovnoměrnosti mezinárodního ekonomického vývoje. [6]

Pro LIEO je existenční hrozbou vývoj, který by zpochybňoval ústřední liberální hodnotu volného pohybu zboží, služeb a kapitálu přes státní hranice a rozvoj monopolů, které porušují základní principy tržní konkurence a výkonnosti. Organizace jako EU může být existenčně ohrožena nedodržením pravidel a dohod, na kterých stojí její jednotný trh. [15]

Ekonomické zájmy hrají důležitou roli téměř v každé válce, i když ne vždy jsou dominantní. U válek z ekonomických důvodů jde především o přírodní zdroje, o trhy, obchod a peníze. Za vojenskou bezpečnostní hrozbu můžeme označit armádu některé ze sousedních zemí, ale pouze tehdy, když jsou tyto ozbrojené síly schopny napadnout okolní země a způsobit jim výrazné škody. [6] [15]

Nejzávažnější a zároveň nejobtížněji zjištělnou a zvladatelnou ekonomickou hrozbou představuje propukání ekonomických krizí. Důsledkem těchto krizí bývají sociální otřesy a politická nestabilita. Mohou propuknout v nejrůznějších částech světa, mohou se opakovat a šířit se do dalších oblastí. [6]

Systémové krize může vyvolat neloajální chování jednotek, funkční selhání nebo cyklický vývoj samotného systému. Mezi klíčové problémy řadíme stabilitu globálního toku zboží, peněz, služeb a osob. Neúspěch jednotlivých aktérů nesmí spustit ničivé řetězové reakce, které by ohrozily celý systém. V případě ohrožení jednotek systému je nejdůležitější proměnnou rychlost a rozsah fundamentálních změn, tzn. jejich šoková hodnota. [15]

Náhlá a mohutná strukturální změna v ekonomickém sektoru může způsobit závažný kolaps i v ostatních sektorech. Proti dopadům neočekávaných systémových zlomů existuje

řada mechanismů, které jednotkám systému poskytují zabezpečení. Příkladem jsou pojišťovací společnosti a systémy sociálního zabezpečení. [15]

Bezpečnost v ekonomickém sektoru má mimo jiné tu vlastnost, že ačkoli ryze ekonomické bezpečnostní problémy se zde vyskytují poměrně zřídka, běžná i politizovaná hospodářská aktivita často zasahuje ostatní sektory a ovlivňuje jejich vlastní bezpečnostní diskuzi. [15]

2.4 Hlavní trendy dynamiky ekonomické bezpečnosti

2.4.1 Globalizační trendy

Nejvýznamnější tendencí je globalizace. Je to dynamický proces, který odstraňuje bariéry a stírá hranice, propojuje jednotlivé státy i kontinenty a vytváří zcela nový rámec nejen v oblasti politických nebo ekonomických, ale také mezinárodních bezpečnostních vztahů. [6]

Ekonomické vztahy nejsou na rozdíl od vojenských a politických významněji poznamenány zeměpisnou polohou ani geografickou vzdáleností. Řada trhů (obzvláště finančních) funguje globálně, bez ohledu na státní hranice. [15]

V rámci globalizace se odstraňují bariéry volného obchodu jako celní poplatky, dovozní tarify atd. Místo platných norem a pravidel se zavádějí nové. [16]

Se vznikem a prohlubováním globální tržní ekonomiky souvisí bezpečnostní problém, který se týká stability celé této komplexní sítě konkurenčních a kooperativních vztahů. [15]

Hlavní směr globalizační dynamiky v oblasti ekonomické bezpečnosti je udržet všeobecně uznávanou produkční výkonnost liberálního mezinárodního ekonomického řádu a snaha předejít zásadnímu hospodářskému zlomu. Tento zlom by se totiž kromě ekonomického sektoru odrazil i v otázkách politické a vojenské bezpečnosti. [15]

2.4.2 Regionální dynamika

Hospodářský regionalismus je reakcí na globalizaci. Regionalizace na sebe může brát bezpečnost integracních podob o nejrůznější míře společné identity, hloubky integrace a její institucionalizace. [15]

Za ideální situace mohou regionální uskupení nabídnout dostatečnou výhodu v podobě silnější výchozí platformy pro účast v konkurenčním prostředí globální ekonomiky. *Regiony* jednak poskytují dostupnější institucionální základnu pro kolektivní zvládání problémů

globálního liberalismu a jednak umožňují zachovat tradiční formy politické ekonomie. Prostřednictvím regionálních sdružení se mohou také uspořádat ekonomické vztahy mezi dominantními hospodářskými mocnostmi dané oblasti a jejich slabšími sousedy. [15]

Smyslem regionalizace je tlumení tlaků vyplývajících z otevřené globální ekonomiky, aniž by přitom ekonomiky jednotlivých států trpěly na své výkonnosti. Cílem těchto obchodních struktur je vybudování pevnějšího operačního zázemí, které usnadní účast v obchodní a finanční soutěži na globálním trhu a také představují nouzové obchodní mechanismy. *Částečně se tato obranná funkce týká ryze ekonomické bezpečnosti; zbytek souvisí s usilováním o výhodnější pozici v politickoekonomické logice konkurenčního boje na globálním trhu. [15]*

2.4.3 Lokalizační dynamika

Vzhledem k mohutným silám globalizace a odpovídajícím regionalizačním reakcím zbývá pro relevantní dynamiku bezpečnostních vztahů na lokální úrovni velice málo prostoru. [15]

Z pohledu ekonomické bezpečnosti se na lokální úrovni projevují hrozby, jako jsou zhroucení systému zabezpečení základních lidských potřeb, lokální dopady deindustrializace, krize finančních trhů nebo propad některých ekonomik. Tyto situace je možné prohlásit za bezpečnostní problémy, pokud ohrožují zajištění základních lidských potřeb nebo existenci státu. [15]

Oslabování státu zapříčiněné deregulovaným globálním ekonomickým řádem navíc může aktérům na lokální úrovni přinést větší prostor pro samostatné jednání. [15]

2.5 Ekonomika krizových situací

Jedná se o systém zákonitostí, procesů a vztahů vyvolaných ekonomickým a politickým rozhodováním o využívání a distribuci zdrojů národního hospodářství k ekonomickému zabezpečení potřeb státu a veřejné správy v krizových situacích a k zajištění jejich bezpečnosti za každé situace. [16]

Zaměřuje se na čtyři základní ekonomické problémy, tzn. na alokační efektivnost, preference veřejných zájmů, stabilitu a vztah ekonomického růstu a krizové situace. [16]

Přestavitelé ekonomiky krizových situací formulují závěry, které v závislosti na očekávaném výsledku stanovují nejlepší variantu vládní politiky. V ekonomice krizových situací je důležité prozkoumat možnosti substituce, jako např. záměna záloh za profesionály atd. Při takovém rozhodování hrají určitou roli i preference veřejnosti, ty se ale dají vyjádřit pouze omezeně na základě volebního systému. [16]

K prozkoumání strategických interakcí mezi jednotlivými subjekty využívá ekonomika krizových situací teorii her a mikroekonomické nástroje analýzy rizika. K testování svých teorií pak ekonomika krizových situací využívá regresi a analýzu časových řad. Využívá rovněž četných matematických a statistických metod. [16]

Náročnost při uspokojování ekonomických potřeb řešení krizových situací spočívá v plnění 3 úkolů:

- 1) Snaha o zabezpečení celkového a komplexního budování ekonomiky, především o vysokou úroveň zaměstnanosti, udržení dynamického rozvoje, stabilitu cenové úrovně v podmínkách volných trhů a stabilitu bilance se zahraničím.
- 2) Zkvalitnění dosažené sociální úrovně.
- 3) Bezpečnost státu po materiální stránce.

Na dosažení sociální úrovně i zajištění materiální stránky bezpečnosti státu je potřeba vyčlenit prostředky ze státního rozpočtu. [16]

2.6 Ekonomická základna bezpečnosti

Ekonomické potřeby bezpečnosti státu jsou takové ekonomické požadavky, jejichž uspokojováním je zabezpečena obrana svrchovanosti a územní celistvosti, principy demokracie a právního státu, životy občanů a jejich majetku, záchrana lidstva před jadernou katastrofou, ochrana a posilování míru mezi národy. Jsou to potřeby finální produkce, díky kterým se může krizová situace řešit bezprostředně (např. zbraně, hasičská auta) a reprodukční skupina prostředků, která zabezpečuje provoz a činnosti. [15]

Ekonomická základna pro krizové situace ČR je specifickou součástí národního hospodářství zabezpečující jak ekonomické potřeby obrany ČR, tak řešení vzniklých krizových situací. [18]

Představuje schopnost vzájemně propojených odvětví národního hospodářství, jak vojenského tak i civilního určení, části výrobní infrastruktury a nemateriální sféry, zabezpečení fungování ekonomiky k uspokojení základních potřeb fyzických osob umožňující přežití krizových stavů bez těžké újmy na zdraví, pro podporu činnosti ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů a havarijních služeb, pro podporu výkonu státní správy na daném území a to jak v době míru, tak i v průběhu stavu nouze, za stavu ohrožení a válečného stavu. [15]

Rozlišujeme pět typů ekonomické základny:

- **typ mírový**, který dosahuje asi 8 – 10% podílu na HDP státu,
- **typ nouzového hospodářství** (aktivizace firem, které mají smlouvu, že při živelné pohromě budou pomáhat při řešení krizové situace),
- **typ mobilizační připravenosti**, kdy je výše uvedený podíl překročen (spojen s ozbrojeným konfliktem),
- **válečné hospodářství** (spojen s ozbrojeným konfliktem), kdy nejméně 20 – 25% HDP slouží k zabezpečení obrany státu,
- **typ demobilizační** (spojen s ozbrojeným konfliktem), tzn. návrat k původnímu stavu. [18]

Hospodářská mobilizace je přechod řízení zásob z mírové ekonomické základny obrany na základnu válečného hospodářství. Její složky rozhodují o množství, struktuře a způsobu zabezpečení potřeb ozbrojených sil, stanovují, co budou které firmy dodávat a organizují opatření nutné pro zabezpečení výrobního zřízení, materiálů, nástrojů, pracovní síly a dalších základních složek výrobního procesu. Pro mobilizaci je nutné dobré plánování výroby, kontrola využití pracovních sil, vybavení, materiálů, kontrola ekonomického vývoje, nákupu a zahraniční ekonomické činnosti. [15]

Základní infrastrukturou nové ekonomiky je elektronická komunikace. [15]

S upevněním ekonomické základny bezpečnosti státu, s realizací ekonomického rozvoje společnosti a přestavby hospodářského mechanismu, úzce souvisí budování kritické infrastruktury celého národního hospodářství. [15]

Globalizace zasáhla také schopnost států uchovat si nezávislou mobilizační kapacitu výroby. Státy se mohou rozhodnout pro většinou méně kvalitní a dražší zbraňové systémy vlastní výroby nebo nákup kvalitnější a levnější výzbroje v zahraničí. [15]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ANALÝZA VYBRANÝCH PROBLÉMŮ EKONOMICKÉ BEZPEČNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY

Po roce 1989 se ekonomická základna pro řešení krizových situací v ČR transformovala z centralizované, direktivně řízené ekonomiky na základnu v podmínkách tržní ekonomiky. U tohoto typu ekonomiky je potřeba, aby stát definoval, kde je prostor pro svobodné rozhodování a iniciativu jedinců, a kde je důležité státní politiku doplnit o působení samovolných tržních mechanismů a základního liberálního systému občanské svobody. [16]

Úloha státu spočívá v přípravě a realizaci opatření na ekonomické zabezpečení bezpečnosti, která by umožnila zajistit zrod důležitých ekonomických objektů a subjektů v prostředí narušeném krizovou situací. Východiskem pro budování ekonomické základny jsou nepochybně ekonomické výsledky, kterých Česká republika dosahuje. [16]

Při zabezpečování rozvoje ekonomické základny musí stát dodržovat základní principy, jako decentralizaci činností, zabezpečení ekonomických opatření v územních celcích a respektování existence tržních vztahů v národním hospodářství a ekonomické základně i za krizové situace dokud to bude efektivní. [16]

Při změně charakteru ekonomické základny a její restrukturalizaci musí odpovědné orgány respektovat čtyři základní aspekty:

- *Bezpečnostní aspekt - ekonomická základna je nejdůležitějším prvkem systému bezpečnosti České republiky.*
- *Aspekt zaměstnanosti - postupná racionální restrukturalizace ekonomické základny a pokles poptávky po vojenském materiálu domácího charakteru, snižuje zaměstnanost v tomto sektoru a vyžaduje vhodnou politiku v oblasti zaměstnanosti.*
- *Regionální aspekt - je žádoucí, za pomoci státu, čelit předpokládaným depresivním tlakům restrukturalizace v postihnutých regionech.*
- *Průmyslový a technologický aspekt - je potřebné vytvářet nezbytné rozpočtové zdroje. [18]*

Tyto aspekty mají kromě národního i mezinárodní charakter. Změny systému jsou zaměřeny hlavně na stranu nabídky s cílem zvýšit efektivnost ekonomiky a její růst. [16]

Dominantními tendencemi je angažovanost a vzájemná závislost. Bezpečnostní politiku proto určuje vzájemná zranitelnost a motory změn jsou přizpůsobení a integrace. [16]

Úkolem hospodářské politiky, ve vztahu k vnitřní a vnější bezpečnosti země, je především zajišťovat materiální předpoklady pro plnění bezpečnostních funkcí státu. Česká ekonomika je navenek velmi otevřená a tržní, makroekonomicky stabilizovaná a vysoce zapojená do mezinárodních obchodních a finančních vztahů. Což je předpoklad pro to, aby mohla pružně reagovat na změny vnitřních a vnějších okolností a byla schopná zajistit rychlý a udržitelný hospodářský růst. [16]

Ekonomické vztahy mezi zeměmi, skupinami zemí i kontinenty se neustále rozšiřují i prohlubují, přičemž současně se zvyšuje i vzájemná závislost jedněch zemí na druhých. Stejně jako většina států je i ČR závislá na přísunu zahraničních technologií, energií nebo kapitálu. Závislost je určována a ovlivňována externími silami. [11] [16]

Eliminovat ekonomickou závislost a zranitelnost z hlediska jednotlivých zemí předpokládá realizovat různá opatření. Může to být například diverzifikace závislosti v dovozu životně důležitých komodit, což znamená rozčlenit tento dovoz na více oblastí s cílem snížit rizika zranitelnosti v případě výpadků dodávek z jedné oblasti. K dalším opatřením v tomto směru je vytváření zásob a rezervy důležitých komodit a výrobků. [9]

Hospodářská politika vychází z toho, že Česká republika je členem vrcholných mezinárodních organizací, jako Evropská unie, Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj a další. Z těchto členství jí kromě příslušných závazků vyplývají i nároky na mezinárodní solidaritu, spolupráci a pomoc v případě krizových situací. [8] [16]

U institucí a organizací liberálního mezinárodního světového řádu se projevuje logika přežití a nese s sebou drastické dopady. Tyto řády jsou vystaveny hrozbě odmítnutí, porušování pravidel, konkurenčních výzev a dominovému efektu. Tyto aspekty mohou způsobit kompletní rozklad systému. [15]

Pokud se neudělají včas opatření k posílení životnosti a odolnosti národního hospodářství, tak se počátek potenciální krize může projevit rychlým porušením a zničením průmyslové výroby, narušením ekonomických vztahů, vyřazením dopravy, energetického systému, značným zničením míst, velkými lidskými a materiálními ztrátami. [16]

Zvyšování odolnosti národního hospodářství se týká především nejcitlivějších, nejzranitelnějších a současně i klíčových odvětví národního hospodářství, jako jsou energetika, naftový a plynárenský průmysl, významné strojírenské a chemické objekty atd. Významným ry-

sem nové koncepce odolnosti národního hospodářství musí být její univerzálnost, znamenající hledání „rovnováhy zájmů“ mezi státem, podnikatelskou sférou a občany, kteří se nacházejí na různé politické a sociálně-ekonomické úrovni, s různými preferencemi. [16]

Jako bezpečný je takový stav ekonomiky státu, který pro ČR zabezpečuje:

- *Možnost samostatně, bez jakéhokoliv významného vnějšího vlivu uskutečňovat a rozvíjet vnitřní politiku v sociálních, ekonomických a dalších oblastech, respektující národní zájmy státu.*
- *Schopnost aktivně se podílet na ovlivňování procesů ve světě, v rámci zahraničních národních zájmů státu.*
- *Vytvářet sociální smír a celospolečenskou solidaritu a předcházet rozsáhlým vnitřním konfliktům schopným narušit demokratický politický vývoj. [16]*

Bezpečnost závisí na úrovni ekonomiky, financování armády, možnostech její modernizace, úrovni vědy a odvětví zabezpečujících vojenskou výrobu, tj. na úrovni celého národního hospodářství. To je důvod, proč je ekonomická bezpečnost států základem pro celkovou národní bezpečnost. [16]

Centrum pro sociální a ekonomické strategie při Fakultě sociálních věd Karlovy univerzity, které se zabývá prognostickými studii o vývojových trendech a rozvojových příležitostech ČR, dokumentuje změnu ve vzájemných vztazích mezi politickými, ekonomickými, vědecko-technickými a vojenskými faktory, které ovlivňují národní a mezinárodní bezpečnost. Hlavně ekonomické faktory kladou požadavky na materiální, finanční a lidské zdroje pro potřeby obrany. Proto si využívání hospodářských opatření a dalších nástrojů ekonomiky k dosažení bezpečnosti státu nebo jiných politických cílů státu vyžaduje nové přehodnocení. [16]

Zvláštní význam zde může mít analýza poměřující relativní účinek ekonomických výhod a postihů, úloha uvěřových/pohledávkových nástrojů a sankce za neplnění přijatelného závazku, nové chápání hospodářské a vojenské pomoci, obchodu a komplexně chápané regulace faktoru migrace. [17]

Ekonomický problém bude v pochopení, jak se prolínají kolektivní statky, jako např. společné zajištění obrany a individuální statky. Stěžejní pro efektivitu ekonomické bezpečnosti je řízení problému parazitování, proto je ekonomie dobrovolného chování v malých skupinách klíčová z hlediska celkové bezpečnosti. Měla by objasnit takové důležité otázky jako

rozvoj regionu, rovnováhu moci a bezpečnostní rizika. Taková analýza by mohla zahrnovat jak aplikace odhalující skutečné preference, tak mechanismy posílení pozice ČR v rámci států v prostředí alianční obrany. [16]

3.1 Analýza rizik

Analýza rizik je obvykle prvním krokem v procesu řízení rizik. *Je to proces definování hrozeb, pravděpodobnosti jejich uskutečnění a dopadu na aktiva, tedy stanovení rizik a jejich závažnosti.* Analýza rizik je nutnou podmínkou při rozhodování o riziku. Předmětem je projekt a cílem je minimalizace možných škod a snaha vyhnout se ztrátám. [13]

Při analýze rizik si klademe tři základní otázky:

- 1) *Jaké nepříznivé události mohou nastat?*
- 2) *Jaká je pravděpodobnost výskytu takových událostí?*
- 3) *Pokud některá nepříznivá událost nastane, jaké to může mít následky?* [14]

Analýza rizik se většinou skládá z několika kroků:

- *identifikace aktiv – vymezení posuzovaného subjektu a popis aktiv, které vlastní,*
- *stanovení hodnoty aktiv – určení hodnoty aktiv a jejich významu pro subjekt, ohodnocení možného dopadu jejich ztráty, změny či poškození na existenci či chování subjektu,*
- *identifikaci hrozeb a slabin – určení druhů událostí a akcí, které mohou ovlivnit negativně hodnotu aktiv, určení slabých míst subjektu, které mohou umožnit působení hrozeb,*
- *stanovení závažnosti hrozeb a míry zranitelnosti – určení pravděpodobnosti výskytu hrozby a míry zranitelnosti subjektu vůči dané hrozbě.* [13]

3.2 Základní metody pro stanovení rizik

Metody analýzy se dají rozdělit na kvantitativní, které se zabývají pravděpodobností výskytu jevu a ztráty hodnoty a kvalitativní, které stanovují priority mezi riziky, zranitelnost nebo míru ohrožení. [14]

Při výběru vhodné metody je důležitá dostupnost dat, které metoda využívá. Data můžeme získat různými způsoby, např. modelováním, simulacemi a indexovými metodami. Existuje řada metod analýzy rizik, které mají limity použití. [14]

Pro samotné hodnocení rizika je důležitá jeho správná identifikace. Cílem identifikace je dojít k souhrnu rizikových faktorů, které mohou mít vliv na subjekt. [20]

K identifikaci rizik můžeme použít různé nástroje. Mezi nejvýznamnější patří:

- Kontrolní seznamy, které poskytují rozsáhlý přehled případných rizikových faktorů objektu.
- Pohovory a skupinové diskuze, které mohou mít podobu brainstormingových schůzek, kde se ve skupině nachází pracovníci podniku, externí experti atd.
- Nástroje strategické analýzy podnikatelského prostředí (například SWOT analýza), které pomáhají identifikovat hlavně externí rizika.
- Myšlenkové mapy, jako grafický nástroj, který umožňuje zobrazení jednotlivých faktorů rizika a jejich vzájemné vazby. [7]

Při analýze rizik subjektu zkoumáme jeho vnitřní a vnější okolí. Základní metodou tohoto zkoumání je SWOT analýza, která bude aplikována v praktické části této práce.

SWOT analýza

Základním nástrojem používaným pro definování podnikové strategie je analýza SWOT. Pojmenování SWOT vzniklo jako zkratka z prvních písmen z anglických slov Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (příležitosti) a Threats (hrozby). Lze ji využít jako samotný nástroj i jako přehlednou formu shrnutí poznatků z předcházejících analýz. Kvalita výstupu SWOT analýzy je ovlivněna kvalitou dat. [20]

SWOT analýza pomáhá určovat směr vedoucí k dalšímu rozhodování. Při tvorbě této analýzy nejprve určíme faktory v rámci jednotlivých kategorií, které posoudíme z hlediska významnosti a závažnosti pro objekt a navrhneme nejvhodnější strategická opatření. Pro svoji jednoduchost je snadno realizovatelná. Má však i své nevýhody. Je zjednodušující a nemusí být objektivní. Každý hodnotí jednotlivé faktory odlišným způsobem, proto může docházet k osobnímu zaujetí. SWOT analýza je provedena v určitém čase. Vnější i vnitřní okolí podniku se postupem času mění a vyvíjí, příležitosti a hrozby postupně zanikají a

objevují se nové. Silné stránky mohou oslabovat a zanikat, slabiny mohou vznikat tam, kde dříve nebyly apod. [3] [20]

Obr. č. 1: SWOT analýza [20]

SWOT analýza		Analýza vnitřního prostředí	
		Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weaknesses)
Analýza vnějšího prostředí	Příležitosti (Opportunities)	<p>Strategie SO maximalizaci silných stránek - maximalizovat příležitosti</p> <p>Ofenzivní podnikatelský přístup z pozice síly. Snaha využít všechny příležitosti a silné stránky. Snaha o vedoucí či útočnou pozici.</p>	<p>Strategie WO minimalizaci slabých stránek - maximalizovat příležitosti</p> <p>Snaha o využití příležitosti z okolí. Pomalé posilování pozic. Snaha o nalezení spolehlivého spojence. Různé formy integrace.</p>
	Hrozby (Threats)	<p>Strategie ST maximalizaci silných stránek - minimalizovat hrozby</p> <p>Využití pozice silného postavení k blokování nebezpečí. Oslabení konkurence. Diverzifikace výrobního sortimentu. Distribuční spojení.</p>	<p>Strategie WT minimalizaci slabých stránek - minimalizovat hrozby</p> <p>Uvažování o kompromisech. Spojení se silnou firmou i za cenu úpravy programu. Snaha o přežití. Opuštění trhu.</p>

O ekonomických hrozbách se většinou hovoří ve všeobecné rovině negativních výsledků nebo tendencí, které by se mohly stát hrozbami. Nejdůležitějšími a vzájemně propojenými hledisky ekonomické bezpečnosti jsou měnová stabilita, hospodářský růst, nízká nezaměstnanost, konkurenceschopnost, určování tempa vývoje, surovinová dostatečnost, bezpečnost dodávek surovin, zajištění obranné síly a ochrana populace před bídou. [6] [23]

Pro praktickou část bakalářské práce jsem vybrala problém konkurenceschopnosti ČR a bezpečnosti dodávek energie. Jednotlivým položkám jejich SWOT analýz jsem přiřadila váhy významnosti podle mého subjektivního hodnocení. Stupnice významnosti je zvolena v rozsahu 1 – 10 bodů, čím vyšší hodnota, tím je dané položce přiřazován vyšší význam. Výsledky jsou zobrazeny do grafu.

3.3 Konkurenceschopnost ČR

Zajištění obrany a bezpečnosti České republiky závisí do velké míry na výkonnosti ekonomiky a jejím budoucím vývoji. Konkurenceschopnost je jedním z faktorů, který může ovlivnit výkonnost. [19]

Podle definice OECD je konkurenceschopnost vymezena schopností produkovat zboží a služby, které obstojí v testu mezinárodní konkurence, a zároveň schopností udržovat nebo zvyšovat reálný HDP. [31]

Česká republika se jako malá otevřená ekonomika musí poměřovat nejenom s evropskými, ale i s ostatními aktivními zahraničními konkurenty bez ohledu na jejich místo původu. [31]

Potenciál konkurenceschopnosti závisí jak na podmínkách, které nelze ovlivnit, jako jsou např. přírodní vlivy a geografická poloha, tak na podmínkách, které ovlivnit lze, jako např. činnost vlády a veřejné správy. [31]

K tomu, aby Česká republika uspěla v globální soutěži, nestačí, aby využívala svou výhodnou geografickou polohu a jednotný evropský trh. Musí se snažit vytěžit maximum ze svých předností, ale zároveň si uvědomovat své slabé stránky a nedostatky proměnit v příležitost. Pomocí metody SWOT se identifikují slabé a silné stránky a z nich plynoucí příležitosti a hrozby pro českou ekonomiku. [31]

Národní konkurenceschopnost se posuzuje v různých oblastech, jako instituce, infrastruktura, makroekonomická stabilita, zdravotnictví, základní vzdělání, odborná kvalifikace, efektivita trhu práce, efektivita finančních trhů, inovace, technologické, investiční a podnikatelské prostředí. [31]

V případě, že by Česká republika systematicky svou konkurenceschopnost nebudovala, hrozilo by, že bude docházet k dalšímu prohlubování negativních jevů uvnitř veřejného sektoru, hlavně korupce a klesající produktivita. [31]

Tabulka č. 1: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – silné stránky

SILNÉ STRÁNKY	BODY
vyšší míra bezpečnosti a stability institucí	6
informační systémy ve veřejné správě	5
geografická poloha s dobrým přístupem na nejvýznamnější trhy	9
všeobecně dostupná zdravotní péče	7
vysoký podíl populace, která dosáhla alespoň středoškolského vzdělání	7
dobrá dostupnost telefonního připojení, internetu	9
kapacita pro inovace	7
kvalita výzkumných institucí	6
sociální stabilita	5
BODY CELKEM	61

Tabulka č. 2: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – slabé stránky

SLABÉ STRÁNKY	BODY
rozsah korupce, zneužívání veřejných fondů, netransparentnost, byrokracie	9
nedostatečná vymahatelnost zodpovědnosti orgánů veřejné moci	7
délka soudních řízení a vymahatelnost práva	6
nizká diverzifikace energetických zdrojů	6
závislost na exportu	7
klesající zájem o studium na středních odborných učilištích	5
kybernetické útoky	4
nedostatečné propojení vědy a výzkumu se soukromým kapitálem	4
vysoké příspěvky na sociální zabezpečení	6
mění se systém zdanění, nepružný trh práce	7
komplikovanost a finanční náročnost získání a udržení patentu	4
BODY CELKEM	65

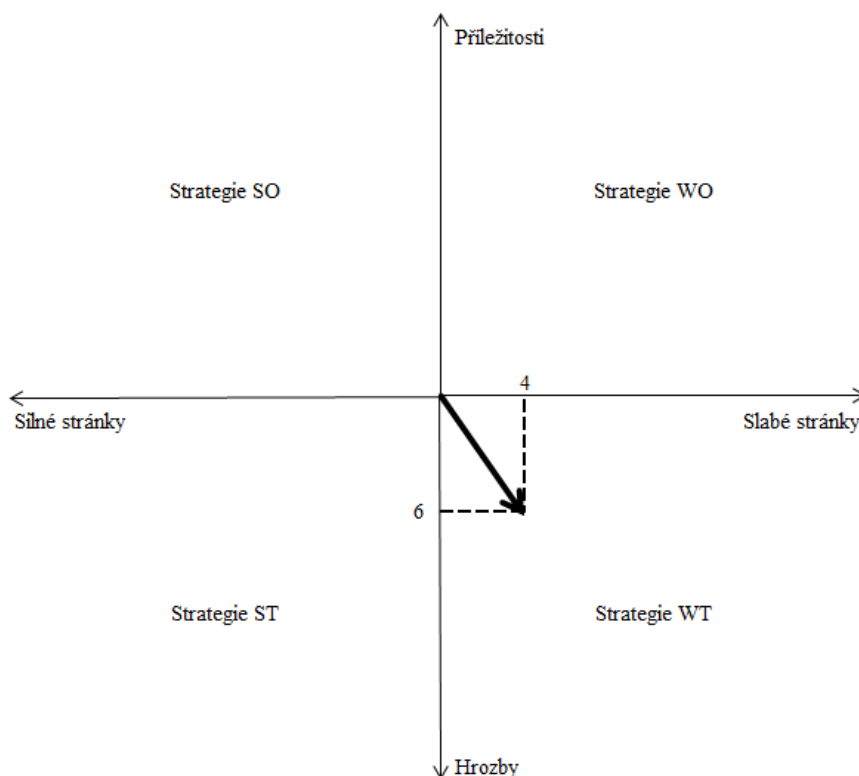
Tabulka č. 3: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – příležitosti

PŘÍLEŽITOSTI	BODY
širší uplatnění informačních technologií ve státní správě	5
nevyužité kapacity lze poskytnout zahraničním klientům v rámci volného pohybu služeb EU	6
kvalita vzdělání, posílení některých oborů	6
technologické prostředí	6
podpora vědeckých a výzkumných institucí i podnikatelských subjektů k větší aktivitě v oblasti inovací	7
další zjednodušení a provázanost administrativních povinností	9
systematické snižování administrativní zátěže v ČR	9
revize uplatňování investičních pobídek	6
BODY CELKEM	54

Tabulka č. 4: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – hrozby

HROZBY	BODY
rozsah korupce prohloubí neschopnost státu realizovat účinnou hospodářskou politiku	7
nedostatečná vymahatelnost práva oslabí ekonomickou aktivitu z důvodu nedůvěry k fungování právního systému	6
tempo zvyšování státního dluhu	7
nizký zájem o přírodní a technické obory zvýší závislost na dovozu pracovní síly	5
trend poklesu zapojování malých a středních podniků do procesu inovací	7
vysoká energetická náročnost průmyslové výroby	7
pomalost, nedůraznost a pouze dílčí charakter přijímaných reformních opatření	9
riziko přesunutí investice do jiné země po vypršení "daňových prázdnin" a jiných investičních pobídek	7
zneužívání exotických jurisdikcí k daňovým únikům	5
BODY CELKEM	60

Obr. č. 2: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – graf

Z mé syntézy výsledků SWOT analýzy vyplývá, že se konkurenceschopnost České republiky nachází ve WT kvadrantu, což znamená, že slabé stránky převažují nad silnými a hrozby převažují nad příležitostmi. Jak je uvedeno v obrázku č. 1, mezi opatření strategie WT patří například uvažování o kompromisech a snaha o přežití.

Podle Světového ekonomického fóra (WEF) schopnost Česka ekonomicky konkurovat ostatním zemím meziročně klesá. Svědčí o tom žebříček konkurenceschopnosti z roku 2013, ve kterém Česko meziročně propadlo o sedm pozic na 46. místo ze 148 hodnocených zemí. Příčinou poklesu konkurenceschopnosti ČR je podle expertů špatné fungování státu a jeho institucí. Mezi nejvíce problematické faktory pro podnikání je korupce, vládní byrokracie, neustále se měnící systém zdanění a nepružný trh práce, tedy předpisy ztěžující propouštění a najímání nových zaměstnanců. [32]

3.4 Bezpečnost dodávek energie

Ekonomická bezpečnost je vnímána jako významný bezpečnostní prvek, který zajišťuje plynulý chod hospodářství. Vlivem nerovnoměrného rozložení zdrojů na planetě jsou ně-

kteřé země postaveny do závislé pozice na jiných, což dává exportérům nejen ekonomický, ale i politický vliv. [5]

Jedním z hlavních aspektů bezpečnosti země je energetická bezpečnost. Výroba energie je podmíněna dostupností prvotních surovin, které, jak už bylo řečeno, nejsou geopoliticky rozvrženy rovnoměrně. Energetická závislost je významným politickým a bezpečnostním tématem a rozhodování o ceně a množství těžby surovin se stalo běžným politickým nástrojem. [5]

Bezpečnost dodávek energie = zajištění nezbytných dodávek energie pro spotřebitele i při skokové změně vnějších podmínek (výpadky dodávek primárních zdrojů, cenové výkyvy na trzích, poruchy a útoky) v kontextu EU; cílem je garantovat rychlé obnovení dodávek v případě výpadku a současně garantovat plné zajištění dodávek všech druhů energie v rozsahu potřebném pro „nouzový režim“ fungování ekonomiky a zásobování obyvatelstva při jakýchkoliv nouzových situacích. [24]

Dostatečné množství energetických surovin poskytovaných stabilně a za přijatelné ceny jsou základními podmínkami celosvětového hospodářského růstu. Zajištění přísunu energií je zájmem každého státu. [5]

Česká republika patří mezi země s dostatkem energetického paliva – uhlí, nicméně nezbytnou ropu a zemní plyn je nutné dovážet ze zahraničí. Z toho mohou plynout rizika a hrozby omezení dodávek těchto energetických surovin. Pro zvýšení bezpečnosti je důležitá diverzifikace dodávek surovin, kdy je více dodavatelů jedné strategické suroviny. V případě výpadku jednoho zdroje, nebude tak velký dopad na hospodářství státu. [22]

V bakalářské práci se dále zabývám analýzou bezpečnosti dodávek zmíněných neobnovitelných zdrojů. Tyto zdroje jsou součástí českého energetického mixu a významně ovlivňují energetickou bezpečnost země.

3.4.1 Uhlí

Uhlí je dostupný domácí zdroj, který snižuje potřebu dovozu ropy a plynu. Těžba a spalování uhlí ale významně a trvale narušuje krajinu natolik, že kvůli těžbě hrozí zrušení celých vesnic v severozápadních Čechách. Jeho spalováním navíc uniká do vzduchu obrovské množství škodlivých látek, což by se prolomením limitů ještě zvýšilo. Česká republika by se pak z prodejce emisních povolenek mohla jednoduše stát jejich nákupcím. [24]

3.4.2 Ropa

Česká republika je odkázána na dovoz ropy. Domácí spotřeba vysoce převyšuje domácí zdroje, závislost na importu se pohybuje dlouhodobě nad 97 %. Pro zajištění energetické bezpečnosti jsou tedy naleziště ropy v ČR bezvýznamná. [33]

Ropa se nevyužívá pouze jako zdroj energie, ale je také strategickou surovinou, protože téměř veškeré zboží ji potřebuje ke své výrobě, většina potravin se pěstuje za přispění ropy a také pro dopravu je ropa nezbytná. Výpadek importu ropy by měl dopad na všechny subjekty a výrazně by ovlivnil HDP. [33]

Hlavními dodavateli ropy do ČR je Ruská federace, Ázerbájdžán a Kazachstán, kde největší podíl je z Ruska. [33]

Česká republika se jako člen Evropské unie a IEA zavázala dodržovat úroveň zásob ropy v minimálním objemu, který při případném kompletním výpadku importu zabezpečí stávající úroveň spotřeby po dobu 90 dní. [30]

3.4.3 Zemní plyn

Užití zemního plynu je v České republice zejména v teplárenství a domácnostech k individuálnímu vytápění, ohřevu vody a vaření. [33]

Česká republika nemá vlastní významná ložiska zemního plynu, proto svoji spotřebu zajišťuje dovozem. Asi třetina dováženého plynu proudí z Norska a zbytek z Ruska. Protože s uvedenými státy nemáme společnou hranici, je třeba zajistit dopravu přes tranzitní země. [33]

Tabulka č. 5: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – silné stránky

SILNÉ STRÁNKY	BODY
uhlí	
domácí zdroj, snižuje závislost na dovozu ropy a plynu	9
relativně snadno dostupné	7
ropa a zemní plyn	
mnoho způsobů využití např. doprava, elektřina, topení, osvětlení	9
zemní plyn je nejčistší z neobnovitelných zdrojů	7
tvorba rezerv	9
BODY CELKEM	41

Tabulka č. 6: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – slabé stránky

SLABÉ STRÁNKY	BODY
uhlí	
silně negativní vliv na životní prostředí	9
ve srovnání s ropou je příliš objemné a hůře se přepravuje	5
ropa a zemní plyn	
zahraniční zdroje	9
cena závisí na politice a bezpečnostní situaci v místě těžby a přepravy	9
nedostatečné dodávky vybraných surovin spojené s přírodními katastrofami nebo politickými motivy	7
negativní dopad na životní prostředí (zvláště v případě ropy)	6
BODY CELKEM	45

Tabulka č. 7: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – příležitosti

PŘÍLEŽITOSTI	BODY
uhlí	
přestavby elektráren a spaloven	7
prolomení těžebních limitů	8
ropa a zemní plyn	
díverzifikace dodávek surovin	9
rozšíření kapacity zásobníků pro tvorbu rezerv	9
lepší přístup k informacím, odolnost	9
BODY CELKEM	42

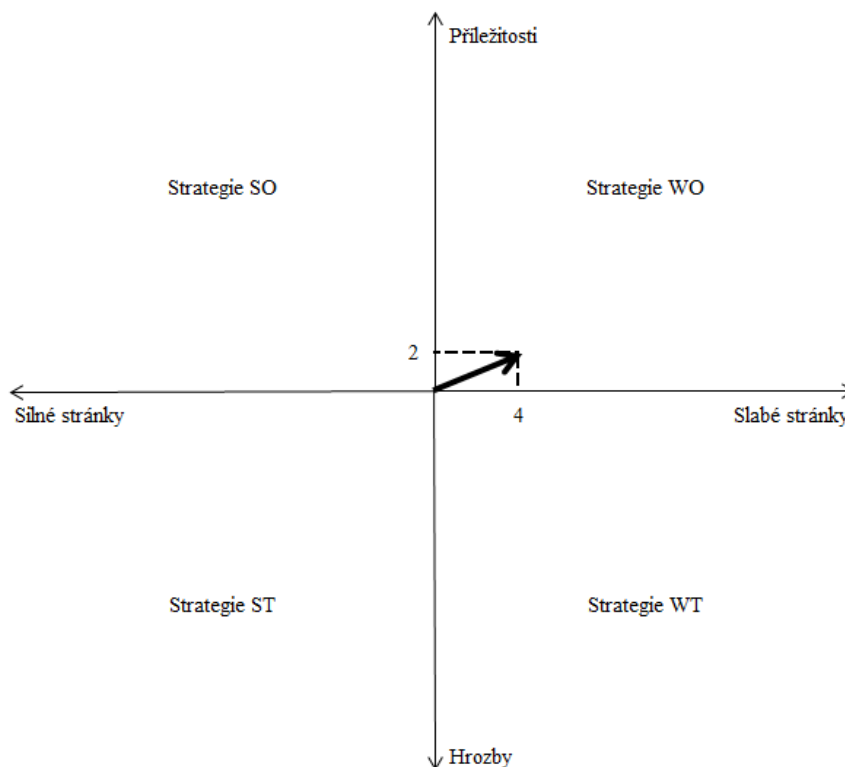
Tabulka č. 8: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – hrozby

HROZBY	BODY
uhlí	
ničení lidských sidel kvůli těžbě	9
místo prodeje nákup emisních povolenek	7
ropa a zemní plyn	
může vyvolat nejen politické konflikty	6
havárie	5
vyčerpání tradičních zdrojů a jejich opožděná substituce alternativními zdroji	7
sdužování států vyvážejících energetické suroviny do organizací s cílem vyhnout se konkurenčnímu boji	6
BODY CELKEM	40

Z níže uvedeného grafu SWOT analýzy vyplývá, že se bezpečnost dodávek neobnovitelných zdrojů energie nachází ve WO kvadrantu, to znamená, že slabé stránky převažují nad silnými a příležitosti převažují nad hrozbami. Jak jsem se již zmínila v obrázku č. 1, pro

strategii WO je charakteristická snaha o využití příležitostí z okolí, o nalezení spolehlivého spojence, pomalé posilování pozic a různé formy integrace.

Obr. č. 3: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – graf

V současné době ohrožuje energetickou bezpečnost situace na Ukrajině. Ukrajina je tranzitní zemí pro dovoz ropy a zemního plynu z Ruska do evropských států. Nestabilní situace na Ukrajině vyvolává napětí, které využívá Rusko a skrze tyto zdroje vyvíjí nátlak. Pokud by došlo k omezení dodávek ropy a plynu přes Ukrajinu, mohlo by to způsobit zdražení jejich cen a potíže se zásobováním. [37]

Českou republiku by nemělo omezení dodávek ropy a plynu velmi ohrozit. Zásoby plynu v podzemních zásobnících jsou na území ČR na dobu přibližně 35 dnů, i v případě výpadku hlavní plynárenské infrastruktury přes Ukrajinu. Do ČR proudí třetina plynu z Norska, proto by zásoby teoreticky vydržely i na delší dobu. Zásoby ropy a ropných produktů má ČR na 94 dnů. V případě přerušení dodávky ropovodem Družba, je ČR schopna zajistit ropu alternativními dodávkami. [37]

Zvýšení energetické bezpečnosti se dá uskutečnit také využíváním domácích obnovitelných zdrojů energie (např. solární, vodní elektrárny), jadernou energií nebo snížením samotné spotřeby energie.

4 FINANCOVÁNÍ BEZPEČNOSTI ČR

Obranu ČR nemůžeme brát jenom jako činnost ozbrojených sil, ale musíme vzít do úvahy rozsáhlost a propojenost jeho zabezpečování v rámci celého státu a národního hospodářství. Orgány bezpečnostní politiky, které působí na státní úrovni, jsou zejména prezident ČR, Parlament ČR, Vláda ČR, Bezpečnostní rada státu a její pracovní orgány, ústřední správní úřady a jejich organizační složky, ostatní instituce podřízené vládě (např. BIS), nestálé výkonné a koordinační orgány (např. Ústřední povodňová komise) a další nezávislé orgány (např. ČNB, NKÚ atd.). Na územní úrovni působí orgány krajů, určených obcí a obcí. [19]

Obrana je klasickým příkladem veřejného statku, protože všichni obyvatelé státu mají prospěch z obrany, ale tržní systém je nedokáže přinutit platit za výhody, které dostávají. Výhody obrany jsou poskytovány těm, kteří nejsou ochotni za ni platit. Z jejího využívání nelze nikoho vyloučit. Obrana se zabezpečuje kolektivně, protože při současné úrovni společnosti si jednotlivý občan nemůže zajistit svou bezpečnost sám. [9]

První komplikovanou otázkou při financování bezpečnosti je stanovení potřebného množství veřejných statků obrany, tzn. vyčlenění prostředků při plánování výdajové stránky státního rozpočtu. [9]

Určení celkového objemu výdajů na obranu, které je složitou analyticko-prognostickou a optimalizační úlohou, má bezprostřední vztah k realizaci jiných cílů a strategií vládní politiky. Jde o konkurenční použití a rozčlenění veřejných výdajů mezi různé veřejné cíle a zájmy. Tato rozhodnutí obsahují otázky, týkající se nejen vojenského potenciálu, ale i zahraniční politiky, ekonomiky, geografických a geopolitických podmínek, lidského potenciálu státu a dalších faktorů. Je zde zahrnuta také ochota akceptovat rizika případného vojenského konfliktu nebo i jiných ohrožení, protože armáda participuje i na krytí dalších možných rizik. Žádoucí relace mezi druhy a prvky ozbrojených sil a výběr konkrétních systémů zbraní a prostředků závisí na pravděpodobném rozsahu a lokalitě potenciálních rizik, které je mnohdy nutné řešit rozdílnými způsoby. Proto plánování výdajů na obranu musí zabezpečit široký rejstřík zbraní, techniky a sil pro různé varianty a scénáře bezpečnostních rizik. K tomu je vhodná analýza nákladů a výnosů, která je u objektivizace veřejných výdajů nezbytností. [9]

Náklady i prospěchy můžeme měřit peněžními hodnotami, i když činnost sama nemusí mít s penězi přímo nic společného, a proto u většiny rozhodnutí nebude jednoduché je vyjádřit. Při zvažování nákladů a výnosů můžeme brát v úvahu hodnotu svých nevyužitých příležitostí. Jde o zboží a služby, kterých se musíme vzdát, abychom něco jiného získali – tzv. náklady příležitosti. [15] [18]

O tom, že je velmi obtížné sladit představu o egoistické povaze člověka s představou o fungování principu solidarity jako základu kooperace a sociální integrace, nás mohou přesvědčit některé příklady modelů teorie her. Teorie strategických her se zabývá formální analýzou konfliktů, problematikou optimálního rozhodování v předem daných situacích. Jejich cílem není odstranění konfliktu, ale maximalizace zisku pro všechny zúčastněné strany. Existují dva základní modely her: Hry se sumou rovnou nule, kde je výhry jedné strany dosaženo na úkor druhé, přičemž obě strany se snaží rozhodnout konflikt ve svůj prospěch a hry se sumou různou od nuly, ve které se zájmy zúčastněných mohou různě překrývat či být totožné. Při hrách se sumou různou od nuly zúčastnění mezi sebou mají omezenou nebo žádnou komunikaci, sledují své zájmy a je pro ně výhodné, když spojí svoje úsilí. Rozumný člověk jedná tak, aby maximalizoval svůj užitek při co nejmenším riziku. Teorie her se snaží zaměřovat možné zisky a rizika jednotlivých strategií a snaží se volit strategie nejméně riskantní a nejméně devastující. [18]

V mezinárodní obraně je nutné se na společné obraně podílet. [9]

V praxi je nemožné izolovat bezpečnostní zájmy a ekonomické zájmy jeden od druhého, protože procesy jednání zahrnující bezpečnost a ekonomické úvahy se uskutečňují zároveň, a často jsou prováděny stejnými jednotlivci. Bezpečnostní a ekonomické zájmy se stále prolínají a jsou nezbytně posilovány. Vyrovnanost bezpečnostních a ekonomických zájmů se ovšem stává komplikovanější. [9]

4.1 Státní rozpočet

Státní rozpočet je ústředním rozpočtem, který soustřeďuje největší část příjmů rozpočtové soustavy, čímž se největší část podílí na nenávratném přerozdělování hrubého domácího produktu země. O státním rozpočtu můžeme mimo jiné říci, že je to centralizovaný peněžní fond, je bilancí státu, finančním plánem, významným nástrojem rozpočtové politiky i nástrojem řízení ve veřejném sektoru. Státní rozpočet plní alokační, redistribuční a stabilizační funkci. [12]

Tvorba státního rozpočtu České republiky se řídí zákonem č. 171/2012 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění. Jeho schvalování prochází rozpočtovým procesem, který má několik etap. Návrh státního rozpočtu sestavuje Ministerstvo financí. Po projednání ve vládě se návrh předloží k projednání Poslanecké sněmovně a poté je schválen zákonem. Důležitou fází je i následné kontrolování plnění rozpočtu. Po skončení rozpočtového období Ministerstvo financí sestavuje státní závěrečný účet, který je opět schvalován Poslaneckou sněmovnou. [28]

Tabulka č. 9: Odvětvové členění výdajů státního rozpočtu 2010 - 2012 (v mil. Kč) [36]

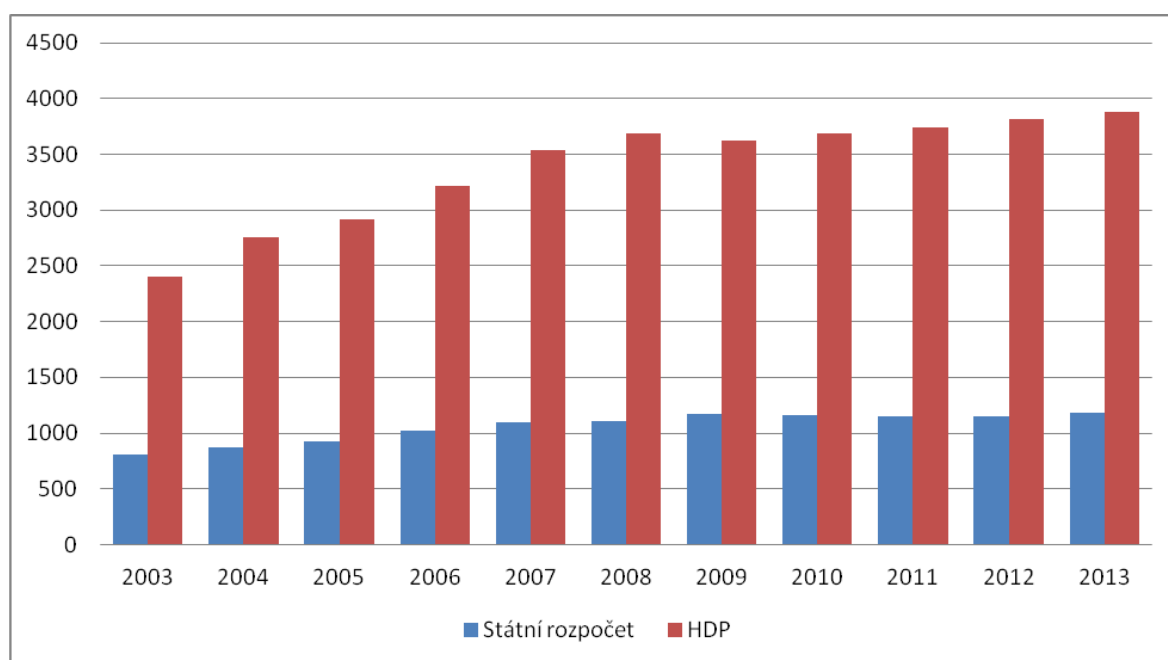
Ukazatel v mil. Kč	2010	2011	2012
Zemědělství, lesní hospodářství a rybářství	47 936	43 309	46 170
Průmysl, stavebnictví, obchod a služby	21 158	31 720	37 864
Doprava	68 261	58 550	43 042
Vodní hospodářství	8 911	10 259	11 747
Spoje	562	587	571
Všeobecné hospodářské záležitosti a ostatní ekon. funkce	9 923	7 178	7 566
Vzdělávání a školské služby	119 216	126 290	126 306
Kultura, církve a sdělovací prostředky	8 847	9 352	9 172
Tělovýchova a zájmová činnost	2 730	2 985	3 636
Zdravotnictví	64 364	61 817	60 102
Bydlení, komunální služby a územní rozvoj	46 152	32 565	25 149
Ochrana životního prostředí	9 497	8 495	8 381
Ostatní výzkum a vývoj	11 241	18 992	19 854
Ostatní činnosti související se službami pro obyvatelstvo	34	35	32
Dávky a podpory v sociálním zabezpečení	424 393	440 308	479 161
Politika zaměstnanosti	24 304	19 146	16 272
Sociální služby a společné činnosti v sociálním zabezpečení a politice zaměstnanosti	51 522	49 501	25 269
Obrana	40 691	36 564	33 792
Civilní připravenost na krizové stavy	2 360	2 121	2 112
Bezpečnost a veřejný pořádek	40 582	36 199	35 921
Právní ochrana	19 872	19 188	19 461
Požární ochrana a integrovaný záchranný systém	8 442	7 017	6 841
Státní moc, státní správa, územní samospráva a politické strany	58 901	61 912	61 591
Jiné veřejné služby a činnosti	3 343	3 432	3 401
Finanční operace	49 098	55 973	57 480
Ostatní činnosti	14 454	12 031	11 494
VÝDAJE CELKEM	1 156 794	1 155 526	1 152 387
Bezpečnost státu a právní ochrana	111 947	101 089	98 127

Obrana státu je z velké části financována ze státního rozpočtu České republiky. Veškeré výdaje určené na obranu samozřejmě nejsou pouze pro resort Ministerstva obrany, ale toto ministerstvo plní rozhodující úlohu v celém systému zabezpečování obrany, proto se dále budu soustředit na financování právě tohoto resortu. [9]

4.2 Rozpočet Ministerstva obrany

Zajištění obrany a bezpečnosti České republiky závisí do velké míry na výkonnosti ekonomiky a jejím budoucím vývoji. Výkonnost ekonomiky země nejlépe odráží indikátor hrubého domácího produktu (HDP), který je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. V následující tabulce je znázorněn vývoj výdajů ze státního rozpočtu a hrubého domácího produktu za posledních 10 let (pro rok 2013 se jedná zatím pouze o odhad, což platí i pro následující grafy). [9] [19]

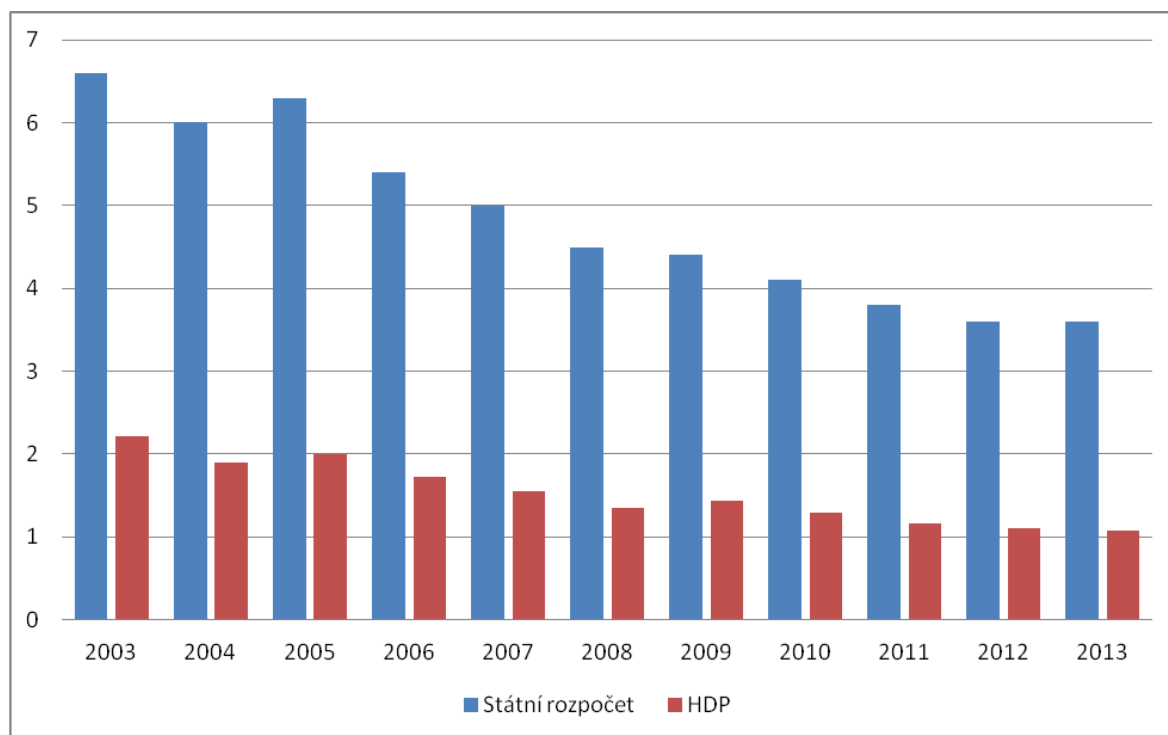
Obr. č. 4: Vývoj výdajů ze státního rozpočtu a HDP v letech 2003 – 2013 (v mld. Kč) [29]

Na základě vývoje můžeme říct, že ukazatel HDP se zvyšuje (zjednodušíme od vlivu dalších faktorů, jako např. inflace) a to s sebou nese mimo jiné i to, že stát má k dispozici větší nominální objem finančních prostředků určených k přerozdělení. [29]

Na následujícím grafu je znázorněno, jaký podíl zaujímají výdaje kapitoly Ministerstva obrany na celkových výdajích státního rozpočtu a na ukazateli HDP v daném období. [29]

Obr. č. 5: Podíl výdajů MO na výdajích SR a HDP v letech 2003 – 2013 (v %) [29]

Jak jde z grafu vyčíst, procentuální podíl výdajů určených resortu MO na celkových výdajích státního rozpočtu, tak i na celkovém HDP v čase postupně klesá. Výše finančních prostředků vyčleňovaných každoročně ze státního rozpočtu ČR resortu MO se odvíjí od jisté míry a vývoje bezpečnostní politiky naší země, také od příslušných rozhodnutí vlády, do kterých se promítá aktuální bezpečnostní situace, konkrétní hrozby a rizika. [29]

Kolem roku 2004 propukla v oblasti veřejných financí (především rostoucí státní dluh) neudržitelná situace, která měla za důsledek redukci jednotlivých kapitol státního rozpočtu, což se dotklo i rozpočtu MO. Poté bylo zrušeno vládní usnesení, které zaručovalo odvození výdajů na obranu z podílů na velikosti HDP. Po tomto zásahu podíl obranných výdajů na HDP klesá. [29]

Rozpočet pro Ministerstvo obrany je stanovován na základě zákona o státním rozpočtu České republiky vždy na příslušný kalendářní rok, kde jsou uvedeny konkrétní limity výdajů pro jednotlivé kapitoly státního rozpočtu. [29]

Celkové příjmy Ministerstva obrany jsou kromě příjmu ze státního rozpočtu tvořeny také odvody pojistného na důchodové a nemocenské pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti za vojáky z povolání, daňovými příjmy z daní a poplatků z vybraných čin-

ností a služeb, nedaňovými příjmy zahrnujícími prostředky získané z vlastní činnosti, z pronájmu pozemků, nemovitostí, movitých věcí, z úroků a ostatními nedaňovými příjmy. [29]

V níže uvedené tabulce je znázorněno rozdělení výdajů MO na provozní náklady, nákup a výstavbu, výzkum a vývoj a nevojenské výdaje. Je patrné, že největší výdaje jsou vynaloženy na provozní náklady. [29]

Tabulka č. 10: Rozdělení výdajů Ministerstva obrany v období 2003 – 2012 (v mil. Kč) [29]

Výdaje (v mil. Kč)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
PROVOZNÍ NÁKLADY	38 233,4	39 264,3	42 964,3	42 144,7	40 348,3	41 840,8	44 512,5	40 270,4	35 516,7	35 529,4
Osoby	23 281,8	26 052,4	28 268,1	28 379,8	24 652,2	25 539,9	26 657,1	24 025,6	23 103,9	25 359,9
Provoz a údržba	14 951,6	13 211,9	14 696,2	13 764,9	15 696,1	16 300,9	17 855,4	16 244,8	12 412,8	10 169,5
NÁKUP A VÝSTAVBA	13 364,6	10 759,0	9 339,7	12 947,8	12 983,4	11 732,2	10 885,0	8 075,6	7 415,0	7 411,3
Nákup	9 950,8	7 773,3	6 220,4	6 056,4	8 381,5	9 679,9	7 896,5	6 168,1	6 106,3	6 711,8
Výstavba	3 413,8	2 985,7	3 119,3	6 891,4	4 601,9	2 052,3	2 988,5	1 907,5	1 308,7	699,5
VÝZKUM A VÝVOJ	530,6	483,8	489,6	481,7	468,9	475,9	507,2	448,5	366,7	378,4
NEVOJENSKÉ VÝD.	191,7	218,8	159,6	119,8	105,8	117,7	79,2	72,6	580,0	155,2
CELKEM VÝDAJE MO	52 320,3	50 725,9	52 953,2	55 694,0	53 906,4	54 166,6	55 983,9	48 867,1	43 878,4	43 474,3

ZÁVĚR

Ekonomická bezpečnost zajišťuje vhodné podmínky pro hospodářské subjekty, vývoj nových technologií a udržení kapacity výroby. Jejím smyslem je předcházet nestabilitě světových trhů, narušení bezpečnosti dodávek surovin, zdrojů energie i výrobků, zneužívání vzájemné závislosti k politickým účelům a nerovnoměrnosti mezinárodního ekonomického vývoje. Ekonomická bezpečnost je komplikovaný předmět. Je to způsobeno také tím, že hospodářská aktivita snadno vyvolává bezpečnostní problémy v jiných sektorech, proto problémy ekonomické bezpečnosti často vycházejí z těchto jiných sektorů.

Mezi nejvýznamnější referenční objekt ekonomické bezpečnosti řadíme stát, který zasahuje do všech sektorů. Činitelé bezpečnostní politiky České republiky (prezident, parlament, vláda atd.) mluví jménem národa, zaštitují se jeho bezpečnostními zájmy a jeho jménem přijímají důležitá rozhodnutí.

Nejdůležitějšími a vzájemně propojenými hledisky ekonomické bezpečnosti jsou měnová stabilita, hospodářský růst, nízká nezaměstnanost, konkurenceschopnost, určování tempa vývoje, surovinová dostatečnost, bezpečnost dodávek surovin, zajištění obranné síly a ochrana populace před bídou. Já jsem se v praktické části zabývala problémem konkurenceschopnosti ČR a bezpečnosti dodávek energie, které jsem analyzovala pomocí SWOT analýzy doplněným o subjektivní hodnocení jednotlivých faktorů.

Konkurenceschopnost jsem si vybrala, protože může ovlivnit výkonnost ekonomiky, na které závisí zajištění obrany a bezpečnosti České republiky. Ze SWOT analýzy vyplynulo, že slabé stránky konkurenceschopnosti ČR převyšují nad silnými a hrozby převyšují nad příležitostmi. Výsledkem je WT strategie. Konkurenceschopnost České republiky ve srovnání s ostatními státy klesá. Příčinou poklesu je špatné fungování státu a jeho institucí. Mezi nejvíce problematickými faktory pro podnikání je korupce, vládní byrokracie, neustále se měnící systém zdanění a nepružný trh práce.

Jedním z hlavních aspektů bezpečnosti země je energetická bezpečnost. Výroba energie je podmíněna dostupností prvotních surovin, které nejsou geopoliticky rozvrženy rovnoměrně. Česká republika musí ropu a zemní plyn dovážet ze zahraničí. Z toho plynou rizika a hrozby omezení dodávek těchto energetických surovin. Výsledkem SWOT analýzy bezpečnosti dodávek neobnovitelných zdrojů je kvadrant WO, kde převažují slabé stránky a příležitosti. Českou republiku by nemělo omezení dodávek ropy a plynu velmi ohrozit,

protože tvoří jejich zásoby a v případě přerušení dodávek plynu a ropy z Ruska je schopna zajistit tyto suroviny alternativními dodávkami.

V poslední části se zabývám financováním bezpečnosti České republiky. Zajištění obrany a bezpečnosti České republiky závisí do velké míry na výkonnosti ekonomiky a jejím budoucím vývoji. Obrana je klasický příklad veřejného statku, protože všichni obyvatelé státu mají prospěch z obrany, ale tržní systém je nedokáže přinutit platit za výhody, které dostávají. Obrana státu je financována hlavně ze státního rozpočtu České republiky. Určení celkového objemu výdajů na obranu, má bezprostřední vztah k realizaci jiných cílů a strategií vládní politiky. Jde o konkurenční použití a rozčlenění veřejných výdajů mezi různé veřejné cíle a zájmy.

V této práci jsem se soustředila na financování Ministerstva obrany, protože plní rozhodující úlohu v celém systému zabezpečování obrany. Pomocí grafů a tabulek jsem znázornila trendy financování MO. Procentuální podíl výdajů určených resortu MO na celkových výdajích státního rozpočtu i na celkovém HDP v čase postupně klesá. Výše finančních prostředků vyčleňovaných každoročně ze státního rozpočtu resortu MO se odvíjí od jisté míry a vývoje bezpečnostní politiky naší země a od příslušných rozhodnutí vlády, do kterých se promítá aktuální bezpečnostní situace, konkrétní hrozby a rizika. Největší podíl výdajů MO je vynaložen na provozní náklady.

Stanovené cíle byly naplněny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ANTUŠÁK, Emil. *Krizový management. Hrozby, krize příležitosti*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-488-8.
- [2] ANTUŠÁK, Emil a Zdeněk KOPECKÝ. *Úvod do teorie krizového managementu*. Praha: VŠE 2006. ISBN 80-245-0951-2.
- [3] BLAŽKOVÁ, Martina. *Marketingové řízení a plánování pro malé a střední firmy*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1535-3.
- [4] BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 1. vyd. Překlad Ivo Lukáš. Brno: Centrum strategických studií, 2005, 267 s. *Současná teorie mezinárodních vztahů*. ISBN 80-903333-6-2.
- [5] DANČÁK, B., ZÁVĚŠICKÝ, J. *Energetická bezpečnost a zájmy České republiky*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007, 85 s. *Výzkum*, 3. ISBN 978-802-1044-401.
- [6] EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006, 303 s. ISBN 80-727-8326-2.
- [7] HNILICA, Jiří a FOTR, Jiří. *Aplikovaná analýza rizika: ve finančním managementu a investičním rozhodování*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2560-4.
- [8] JANOŠEC, Josef. *Bezpečnost a obrana České republiky 2015-2025*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2005, 200 p. ISBN 80-727-8303-3.
- [9] KRČ, Miroslav a Stefan KURINIA. *Ekonomická bezpečnost země střední velikosti*. Brno: Vojenská akademie, 2000. ISBN 80-859-6017-6.
- [10] KRČ, Miroslav a Lubomír ODEHNAL. *Ekonomika obrany státu: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Brno: Vojenská akademie, 1998, 320 s. ISBN 80-85960-06-0.
- [11] ORT, Alexandr a Stefan KURINIA. *Česká republika a evropské bezpečnostní struktury*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996, 184 s. ISBN 80-707-9643-X.
- [12] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 579 s. ISBN 978-80-7357-358-4.

- [13] SMEJKAL, Vladimír a RAIS, Karel. *Řízení rizik: ve firmách a jiných organizacích*. 3. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-3051-6.
- [14] ŠEFČÍK, Vladimír. *Analýza rizik*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2009. ISBN 978-80-7318-696-8.
- [15] ŠEFČÍK, Vladimír. *Bezpečnostní politika v hospodářské oblasti*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 161 s. ISBN 978-80-7318-919-8.
- [16] ŠEFČÍK, Vladimír. *Ekonomika při řešení krizových situací*. Vyd. 1. Uherské Hradiště [i.e. Ve Zlíně]: Univerzita Tomáše Bati, 2013. ISBN 978-80-7454-286-2.
- [17] ŠEFČÍK, Vladimír. *Ekonomická válka: Některé ekonomické aspekty mezinárodní bezpečnosti*. Vyd. 1. Vyškov: Vysoká vojenská škola pozemního vojska, 1998. ISBN 80-7231-020-1.
- [18] ŠEFČÍK, Vladimír. *Základy teorie ekonomiky státu*. Vyd. 1. Vyškov: Vysoká vojenská škola pozemního vojska, 1998. ISBN 80-7231-031-3.
- [19] URBAN, Rudolf a Eduard BAKOŠ. *Veřejná správa a její fungování v krizových situacích*. Vyd. 1. Brno: Univerzita obrany, 2009, 110 s. ISBN 80-7231-080-1.
- [20] VOCHOZKA, Marek a MULAČ, Petr a kol. *Podniková ekonomika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, ISBN 978-80-247-4372-1.
- [21] WAISOVÁ, Šárka. *Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 159 s. ISBN 80-868-9821-0.
- [22] WAISOVÁ, Š. a kol.: *Evropská energetická bezpečnost*. Plzeň, Aleš Čeněk, 2008, 203 s. ISBN 978-80-7380-148-1.
- [23] ZEMAN, Petr. *Česká bezpečnostní terminologie*. Vyd. 2. Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2002. ISBN 80-210-3037-2.

LEGISLATIVA, KONCEPČNÍ A STRATEGICKÉ DOKUMENTY:

- [24] Aktualizace státní energetické koncepce České republiky. [online]. 2012, [cit. 2013-12-12]. Dostupné z: <http://download.mpo.cz/get/46568/52524/591180/priloha003.pdf>

- [25] Bezpečnostní strategie České republiky. [online]. 2011, [cit. 2013-12-12]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/699914/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf
- [26] ČESKO. Ústavní zákon č. 110/1998 ze dne 22. dubna 1998 o bezpečnosti České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1998, s. 5386 – 5387 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [27] ČESKO. Zákon č. 154/1994 ze dne 7. července 1994 o Bezpečnostní informační službě [online]. 1994 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=154~2F1994&rpp=15#seznam>
- [28] ČESKO. Zákon č. 171/2012 ze dne 26. dubna 2012 o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) [online]. 2012 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2012/zakon-c-1712012-sb-6494>
- [29] Návrhy závěrečného účtu státního rozpočtu České republiky za roky 2003–2013, kapitola Ministerstvo obrany. [online]. [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=5146>
- [30] Směrnice Rady 2006/67/ES ze dne 24. července 2006, kterou se členským státům ukládá povinnost udržovat minimální zásoby ropy nebo ropných produktů. [online]. [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:217:0008:0015:CS:PDF>
- [31] Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 – 2020. [online]. [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Strategie-mezinarodni-konkurenceschopnosti-Ceske-republiky.pdf>

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- [32] Česko zůstává v konkurenceschopnosti v žebříčku se propadlo nejnižší v historii. *Hospodářské noviny IHNEDE* [online]. 7. 9. 2013. Economia, a.s., © 1996-2014 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-60583170-cesko-zaostava-v-konkurenceschopnosti-v-zebricku-se-propadlo-nejnize-v-historii>

- [33] Národní zpráva české republiky o elektroenergetice a plynárenství za rok 2012. *Energetický regulační úřad* [online]. Energetický regulační úřad, © 2014 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: http://www.eru.cz/documents/10540/488670/NZ_2012.pdf/9534b2a2-58da-46b8-92b7-2061ae4c690b.
- [34] O OSN. *Informační centrum OSN* [online]. UNIC Praha, © 2005 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>
- [35] OBSE. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR*. [online]. MZV ČR [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/index.html
- [36] Statistická ročenka České republiky. *Český statistický úřad*. [online]. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/publ/0001-13-r_2013.
- [37] Státní správa hmotných rezerv má zásoby ropy na 94 dnů. *Finanční noviny.cz* [online]. Praha, 3. 3. 2014. ČTK, © 2014 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/statni-sprava-hmotnych-rezerv-ma-zasoby-ropy-na-94-dnu/1050325>
- [38] Zahraniční a bezpečnostní politika. *Evropská unie* [online]. Europa.eu [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky.
BIS	Bezpečnostní informační služba.
ČNB	Česká národní banka.
ČR	Česká republika.
EU	Evropská unie.
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu.
HDP	Hrubý domácí produkt.
IEA	Mezinárodní agentura pro energii.
LIEO	Liberální mezinárodní ekonomický řád.
MO	Ministerstvo obrany.
MV	Ministerstvo vnitra.
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
NATO	Severoatlantická aliance.
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad.
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů.
SWOT	Silné stránky, slabé stránky, příležitosti, hrozby.
WEF	Světové ekonomické fórum.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: SWOT analýza	39
Obr. č. 2: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – graf	42
Obr. č. 3: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – graf	46
Obr. č. 4: Vývoj výdajů ze státního rozpočtu a HDP v letech 2003 – 2013 (v mld. Kč)	50
Obr. č. 5: Podíl výdajů MO na výdajích SR a HDP v letech 2003 – 2013 (v %) [29]	51

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – silné stránky.....	40
Tabulka č. 2: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – slabé stránky	41
Tabulka č. 3: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – příležitosti.....	41
Tabulka č. 4: SWOT analýza konkurenceschopnosti ČR – hrozby	41
Tabulka č. 5: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – silné stránky.....	44
Tabulka č. 6: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – slabé stránky	45
Tabulka č. 7: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – příležitosti.....	45
Tabulka č. 8: SWOT analýza bezpečnosti dodávek energie – hrozby	45
Tabulka č. 9: Odvětvové členění výdajů státního rozpočtu 2010 - 2012 (v mil. Kč).....	49
Tabulka č. 10: Rozdělení výdajů Ministerstva obrany v období 2003 – 2012 (v mil. Kč).....	52